

NUMMER #73 SEPTEMBER 2022

Raadhouud

MAGAZINE

Van babytijd tot
volwassenheid
25 JAAR LONGITUDINAAL ONDERZOEK

Eindelijk weer
volwaardig intro
NIEUWE EERSTEJAARS

LAATSTE LEVENSFASE VOOR
VERANDERMANAGER **BEN VERLEG**

**'Afscheid nemen
is heel waardevol'**

colofon Radboud Magazine

is het kwartaalblad voor alumni en relaties van de Radboud Universiteit

Redactieadres

(ook voor adreswijzigingen)

Marketing & Communications

Postbus 9102 | 6500 HC Nijmegen

Tel: 024-361 22 30

E-mail: info@alumni.ru.nl

Redactie

Paul van den Broek (bladcoördinator),
Eva Naus

Medewerkers aan dit nummer

Wies Bakker,
Susanne Geuze,
Jos Joosten,
Bea Ros,
Wout Waanders,
Machiel van Zanten (eindredactie),
Peter Zunneberg,
Stijn Zunneberg

Fotografie

Dick van Aalst,
Bert Beelen,
Duncan de Fey,
Johannes Fiebig,
Erik van 't Hullenaar,
Diede van der Vleuten

Illustraties

Esther Aarts, IJsfontein

Vormgeving en opmaak

Gloedcommunicatie, Nijmegen
www.gloedcommunicatie.nl

Drukwerk

Zalsman B.V.

*Radboud Magazine wordt gedrukt op
houtvrij offset en verpakt in
milieuvriendelijk rietsuikerfolie. Drukkerij
Zalsman B.V., levert met 'CO₂-neutraal à
la Zalsman' een bijdrage aan een beter
milieu en een betere wereld.*

FSC-logo
plaatsen
(Zalsman informeren)

Redactieraad

prof. dr. Otto Boerman (voorzitter),
Marian Bogaard (secretaris),
prof. mr. Paul Bovend'Eert,
Rob Janssen, MA,
drs. Koen Overeem,
prof. dr. Floris Rutjes,
prof. dr. José Sanders,
drs. Mascha van Vark,
dr. Hartger Wassink

REDACTIONEEL GROEPSPRESTATIES

Bij de opening van het academisch jaar, op maandag 5 september, regende het prijzen aan de Radboud Universiteit. Zeven studenten van evenzoveel faculteiten kregen een onderscheiding voor de beste scriptie, er waren twee prijzen voor grensoverschrijdende initiatieven, en twee onderzoeksgroepen werden in het zonnetje gezet als winnaars van de Radboud Team Science Award.

In het volle programma van de academische jaaropening kan een honorering makkelijk uit het zicht raken. Dat zou zonde zijn voor de Team Science Award. Twee teams kregen met deze nieuwe onderscheiding een duwtje in de rug, ter grootte van tienduizend euro. Maar meer dan

het bedrag telt het signaal: de honorering van groepswork. Deze aandacht voor teamwork is niet toevallig, want juist dit jaar komt een landelijke commissie met aanbevelingen voor een nieuwe manier om beurzen en subsidies te verdelen over onderzoekers. Het nieuwe actieplan, dat rector Han van Krieken in zijn openingsrede pree, honoreert niet langer strikt individuele prestaties, waarin het aantal publicaties de boventoon voert, maar verlegt de aandacht naar andere kwaliteiten van onderzoekers, zoals onderwijs, maatschappelijke impact én teamwetenschap. Herlees nog eens de woorden van hoogleraar en parkinsondeskundige Bas Bloem in de vorige editie van *Radboud Magazine*, in reactie op de door hem gewonnen Stevinprijs

FOTO: DICK VAN AALST

INHOUD

◀ Eindelijk weer een echte introductie

- 6** Ongeneeslijk zieke Ben Verleg koestert elke dag
- 12** Studievrienden delen onderwijs-passie én moestuin
- 14** Longitudinale studie volgt mensen van baby tot volwassene
- 22** Beeld: eindelijk weer een echte intro voor eerstejaars
- 28** Adaptieve game Letterprins leert kinderen spelenderwijs lezen
- 33** Cees Willemsen promoveert op geschiedenis van uitgeverij SUN

OUD EN NIEUW: THEOLOOG MAAKT PLAATS VOOR RELIGIE- WETENSCHAPPER

ZIE PAGINA 34

(2,5 miljoen euro voor Bloem alleen): 'Ik ga me er hard voor maken dat deze premie in het vervolg niet naar een individu gaat, maar een honorering wordt van een team. Wetenschap is geen individuele sport.' Bloems hartenkreet gold eveneens de Spinozapremie – ook 2,5 miljoen euro en ook een individuele prijs.

Dat sport kan gloriëren als teamprestatie werd bij de jaaropening nog eens onderstreept door studentenpaaldansvereniging Lasya. Op het podium van concertgebouw De Vereeniging was hun optreden synoniem aan ballet, langs twee palen gedanst op de tonen van Dvořák, die werden uitgevoerd door het Nijmeegs Studenten-orkest Collegium Musicum Carolinum. Ook al een team.

kortnieuws

TEKST PAUL VAN DEN BROEK

Bovenste rij: Hubert Bruls, Rhea Khoelblal, Charlotte Brand, Johan Vollenbroek, Parweez Koehestanie
Onderste rij: Pascale Grootenhuis, Rob Jetten, Susan van den Hof, Suzanne Kok, Thijs Goverde

**"EEN BETER MILIEU
BEGINT ALTIJD BIJ
JEZELF, HOE DAN
OOK! DE PROBLEMEN
WAAR WE VOOR
STAAN ZIJN IMMENS.
ALS IEDER INDIVIDU
HET EIGEN GEDRAG
AANPAST, BIJVOOR-
BEELD DOOR JE
DOUCHETIJD TE
HALVEREN, DAN
LEVERT DAT TOCH
EEN GIGANTISCHE
BESPARING OP."**

PROMOVENDUS **EEFJE DE GELDER**
MENGTT ZICH IN EEN DEBAT MET
JONGE ECONOMEN OVER EEN
'ANDERE ECONOMIE'.
NRC, 15 juli.

Eerste uitreiking Alumni Award

Om haar waardering voor alumni te onderstrepen, reikt de Radboud Universiteit dit jaar de eerste Alumni Award uit. Een online verkiezing bepaalt wie de winnaar wordt uit de shortlist van tien kandidaten. Die zijn door een jury uit voordrachten geselecteerd op basis van bijzondere verdiensten in werk en samenleving. Bij het alumnigala later deze maand wordt de winnaar onthuld. Onder de tien genomineerden zijn bekende namen als scheikundige Johan Vollenbroek, die onvermoeibaar aandacht blijft vragen voor het stikstofvraagstuk), energieminister en bestuurskundige Rob Jetten en de Nijmeegse burgemeester en alumnus politologie Hubert Bruls. Een aantal alumni is voorgedragen vanwege hun toewijding in hun werk, zoals Pascale Grootenhuis (directie sociale ontwikkeling op het ministerie van Buitenlandse Zaken), gezond-

heidswetenschapper Susan van den Hof (hoofd Epidemiologie en surveillance van infectieziekten van het RIVM) en bestuurskundige Suzanne Kok (vanwege haar inzet als Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen). Een andere genomineerde is Parweez Koehestanie, die als zeventienjarige vluchtte uit Kabul en na een studie en promotie in de geneeskunde inmiddels werkt als arts. De overige genomineerden zijn: antropoloog-econoom Rhea Khoelblal vanwege haar verdiensten voor een duurzamere wereld, bestuurskundige Charlotte Brand voor haar inzet in de Nijmeegse gemeenteraad, en filosoof/kinderboekenschrijver Thijs Goverde vanwege de maatschappelijke thema's die hij aansnijdt en zijn ambassadeurschap voor het boek binnen scholen in vooral achterstandswijken.

ONDERWIJS

Met rijke ouders meer kans op diploma

Studenten uit welgestelde gezinnen hebben meer kans om tijdig hun diploma te behalen dan studenten met ouders die minder te besteden hebben. Dit blijkt uit de Monitor Beleidsmaatregelen die het ministerie van OCW naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. Onderzoeksbureau ResearchNed belicht daarin allerlei gevolgen van het onderwijsbeleid. Als jongeren eenmaal aan het hoger onderwijs zijn

begonnen, blijkt het gezinsinkomen zelfs belangrijker dan het ouderlijke opleidingsniveau, vooral bij hbo'ers. Bij hbo-studenten uit de twee hoogste gezinsinkomensgroepen behaalt 55 procent het bachelordiploma met hooguit een jaar vertraging. Onder studenten uit gezinnen met de laagste inkomens is dat minder dan 40 procent. In het wetenschappelijk onderwijs is de kloof iets kleiner, namelijk tien procentpunt. Ook het verschil tussen mannen en vrouwen speelt mee bij de

kansen op studiesucces. In het hbo behaalt ruim 40 procent van de mannen het diploma binnen vijf jaar (dus met hooguit een jaar vertraging), onder vrouwen is dat 60 procent. Sekse lijkt zelfs belangrijker dan vooropleiding: in het hbo doen vrouwelijke mbo'ers het ongeveer even goed als mannelijke vwo'ers. Aan de universiteit ontlopen mannen en vrouwen elkaar minder, maar toch: 70 procent van de mannelijke studenten is binnen vier jaar klaar met de wo-bachelor, tegen ruim 80 procent van de vrouwen.

ONDERWIJS

Universiteit wil studenten naar campus lokken

Het onderwijs aan de Radboud Universiteit moet dit academisch jaar zoveel mogelijk op de campus plaatsvinden, vindt het college van bestuur. Tijdens de verschillende coronagolven waren geen of slechts kleine groepen studenten welkom, maar ook na het loslaten van de maatregelen bleven de collegezalen aan de lege kant. Daar wil het universiteitsbestuur nu verandering in brengen, onder andere door geen livestreams van colleges meer aan te bieden. "Online onderwijs is niet langer nodig nu studenten weer op de campus colleges kunnen volgen", aldus een universiteitswoordvoerder. "Voor de academische vorming en het studentenwelzijn is het belangrijk dat studenten op de campus zijn en samen met anderen studeren en discussiëren. Wij zijn geen universiteit van afstandsonderwijs." Studenten worden dus vaker op de campus verwacht. Voor practica en werkgroepen waarin vaardigheden worden geoefend, geldt net als vóór de pandemie een aanwezigheidsplicht. Het zijn de faculteiten en opleidingen zelf die beslissen voor welke onderwijsvormen aanwezigheid nog meer verplicht is.

FOTO: DICK VAN AALST

College privaatrecht in het Grotiusgebouw vorig jaar: de universiteit hoopt dit jaar op vollere zalen.

IN DE MEDIA FONS MEIJER

'De snelheid van de radio verraste me'

Met een mediageniek onderwerp was historicus Fons Meijer niet heel verbaasd dat zijn promotie-onderzoek naar rampen en identiteitsvorming in negentiende-eeuws Nederland de aandacht van media trok. Maar dat maakte hem niet minder blij. Nadat Historiek een persbericht doorplaatste, nodigde Radio 1 hem uit om over zijn proefschrift te vertellen. Vervolgens pakte *NRC* uit met een groot interview.

Rampen spreken tot de verbeelding. De klimaatcrisis, de coronapandemie en vorig jaar de overstromingen in Limburg. Koppel dat aan nationale identiteit, een thema dat eens in de zoveel tijd tot publiek debat leidt, en je hebt een mediageniek onderwerp te pakken. Niet voor niets werd Fons Meijer, net als anderen uit de onderzoeksgroep van Lotte Jensen, al tijdens zijn promotie meermaals geïnterviewd. Toch was het even wennen toen hij, vier dagen na zijn verdediging, bij Radio 1 over zijn onderzoek mocht vertellen. "Ik had alles nog goed in mijn hoofd zitten en dacht dat verdere voorbereiding niet nodig was. Het ging goed, maar de snelheid van het interview verraste me een beetje. Ik werd al snel onderbroken met een volgende

vraag. Hoewel ik niet alles kon vertellen, had ik wel controle over wat ik zei", vertelt Meijer. "Voor een volgend radio-interview zou ik van tevoren de kern van mijn onderzoek in een halve minuut samenvatten. Dat geeft houvast als de vragen afwijken van wat ik wil vertellen."

"Tijdens het *NRC*-interview was het juist andersom: daar kon ik een uur lang vrij vertellen, maar wist ik niet wat wel en niet in het artikel zou komen te staan. Uiteindelijk was ik ook daar erg blij met het resultaat." Naast positieve appjes van vrienden en leuke opmerkingen van collega's, ontving Meijer naar aanleiding van het artikel meerdere aanvragen voor lezingen in bibliotheken. "Leuk dat het nieuwe dingen in gang zet. Ik wil mijn onderzoek aan een breed publiek presenteren en lezingen helpen daar natuurlijk bij."

Mocht Meijer zelf kiezen waar hij zijn onderzoek presenteerde, dan zou hij aanschuiven bij een podcast. "In april mocht ik al eens een uur lang vertellen over de geschiedenis van het koningshuis. Dan kun je én praten over je onderzoek én heb je controle over wat je zegt. Een podcast over mijn promotieonderzoek zou *the best of both worlds* zijn." ■ *Stijn Zunneberg*

UNIVERSITEIT

Nieuwe Gedragscode Integriteit

Na een vol jaar discussie met vertegenwoordigers van studenten en personeel, is begin juli de nieuwe universitaire Gedragscode Integriteit vastgesteld. De code geldt voor alle medewerkers van de universiteit, dus ook voor student-assistenten, stagiairs en oproepkrachten. Bij de gedragscode horen ook regelingen over alcohol- en drugsgebruik en over sociale media. Onder andere de beschrijving

van de relatie tussen docenten en studenten was de afgelopen maanden onderwerp van discussie. In de gedragscode is opgenomen dat privérelaties tussen docenten en studenten 'verboden zijn voor de duur van de professionele relatie'. Docenten moeten 'persoonlijke contacten met individuele studenten vermijden, waarin zij de schijn van (seksuele) intimidatie of machtsmisbruik zouden kunnen oproepen of die, op dat moment of achteraf, zo geïnterpreteerd zouden kunnen worden'. Is er

toch sprake van zulk persoonlijk contact, dan geldt een meldplicht aan de leidinggevende. De medewerker kijkt dan samen met de leidinggevende naar mogelijke risico's en oplossingen. Ook de relatie tussen promotoren en promovendi was lange tijd onderwerp van discussie tussen leden van de ondernemingsraad en het college van bestuur. In de gedragscode is nu opgenomen dat voor de duur van het promotietraject een persoonlijke relatie tussen promovendus en promotor ongewenst is.

'Alles wat ik wilde, heb ik gedaan'

Als 21-jarige rechtenstudent kreeg Ben Verleg (1955) de ziekte van Hodgkin, wat zijn leven en loopbaan ingrijpend beïnvloedde. In plaats van advocaat werd hij verandermanager. Nu, 45 jaar later, heeft hij weer kanker, dit keer onbehandelbaar. Hij heeft geen bucketlist, wel een boodschap: toon je een persoonlijk leider in de laatste levensfase. "Niemand anders kan het voor je doen."

TEKST BEA ROS | FOTOGRAFIE DUNCAN DE FEY

“Fotomodel in palliatieve fase”, grapt Ben Verleg als onze foto-graaf hem in diverse posities dirigeert. Zijn gevoel voor humor past bij zijn omgang met zijn ziekte, een niet meer te behandelen galwegkanker. Verleg benadert zijn einde met open vizier. “Dat is een beetje mijn karakter. Toen die oncoloog zei dat het niet te behandelen was, stond ik meteen op en zei: nou, dan gaan we, tot ziens. Vergelijk het met bezoek dat weggaat. Sommige mensen doen daar heel lang over, ze blijven eerst in de kamer staan praten, dan in de hal en buiten ook nog. Zo ben ik niet. Ik zeg ‘ik stap op’ en dan ben ik weg.”

FILOSOFIE OP STRAAT

Die levenshouding dankt hij aan een eerdere ervaring met kanker. In zijn tweede studiejaar had hij opeens een bult zo groot als een ei in zijn hals. Het bleek de ziekte van Hodgkin, al kreeg Verleg dat van zijn behandelend arts niet te horen. “Dokters van toen vertrouwden het idee niet dat je een patiënt moet informeren. Ze zeiden dat het een virus was.”

Wat voor invloed had die ziekte op je studietijd? “Ik was mijn studie begonnen met het idee: zo snel mogelijk afstuderen en advocaat worden. Toen ik terugkwam op de universiteit, vond ik dat allemaal niet belangrijk meer. Ik heb de studie wel afgemaakt, maar anders dan ik van plan was. Ik ben me vooral op maatschappelijke dingen gaan richten. En ik nam filosofie als extra vak. Ik herinner me nog een werkgroep aan de Oranjesingel over de rechtsfilosofie van Hegel. Op een gegeven moment zag ik een demonstratie voorbijkomen. Ik zei: professor, de filosofie ligt op straat. En toen vertrok ik om mee te lopen.”

Verleg was ook actief in de Rechtswinkel Nijmegen en organiseerde van daaruit in 1981 het tribunaal tegen het politioptreden tijdens de Piersonrellen. “We boden geweldloos verzet: op straat zitten en de straat blokkeren. Daar wist de marechaussee geen raad mee. Ze hakten erop in en schoten met traangasgranaten. Dat was buitenproportioneel en ik vond dat ik daar iets mee moest.” Hij riep getuigen op en stelde een jury samen met hoogleraar Staatsrecht Sijward van Wijnbergen als voorzitter en Alex Brenninkmeijer, de latere ombudsman, als secretaris. Verleg toont een foto uit *KUnieuws*, waarop Van Wijnbergen hem het jury-rapport overhandigt. Lachend: “Ik was als student opdrachtgever van de prof bij wie ik afstudeerde.”

‘Het idee dat je je toekomst uitstippelt, had ik losgelaten’

Hoe speelde de ziekte door in je verdere leven? “Het belangrijkste was dat ik niet meer aan langetermijnplanning deed. Het idee dat je je toekomst uitstippelt, had ik losgelaten. Ik deed wat op mijn pad kwam en was telkens in voor iets nieuws. Verder nooit meer iets uitstellen wat je graag wilt, zoals verre reizen maken. Daarom heb ik nu ook geen bucketlist: alles wat ik wilde, heb ik gedaan.”

Maakt dat deze periode gemakkelijker? “Ja. Ook omdat ik er altijd rekening mee heb gehouden dat ik ooit een andere vorm van kanker zou kunnen krijgen. Die behandeling destijds, mantelveldbestraling, heeft veel bijeffecten op de langere termijn. Ik heb sindsdien altijd een kwetsbare gezondheid gehad, met bijvoorbeeld hartproblemen. En nu dus galwegkanker. Als ik alle scans en informatie bij elkaar zie, denk ik: dan ben ik nog knap ver gekomen.”

URGENTIE CREËREN

Toen Verleg in 1982 afstudeerde, zat de banenmarkt op slot. Uiteindelijk kon hij bij de rijksoverheid een opleiding tot belastinginspecteur doen. Al snel kwam hij in het verandermanagement terecht. Hij leidde onder meer de invoering van automatisering bij de Belastingdienst in goede banen en was later topadviseur voor de gemeente Amsterdam om de dienstverlening aan burgers te verbeteren.

Die laatste functie bracht hem ertoe promotieonderzoek te doen. “Ik wilde weten waarom verandering zo ingewikkeld is. Mijn visie op dienstverlening werd in de gemeenteraad van links tot rechts met applaus

Ben Verleg (Geldrop, 1955)

1975-1982: Studie rechten (met bijvak filosofie)

1982-2001: Belastingdienst (diverse locaties en functies)

2001-2010: Topadviseur gemeente Amsterdam

2012: Promotie Tilburg University

Vanaf 2013: Zelfstandig manager/adviseur

2018: Vervroegd pensioen

begroet en ik kreeg een enorm budget. Toch ging het ontzettend moeizaam en bleef ik op veel verzet stuiten.” Zijn conclusie: het falen zit al ingebakken in de besluitvorming. “Vandaar de titel van de dissertatie: ‘Zingeving in besluitvorming’.”

Waar zit 'm dat in? “Wat je ziet in alle dossiers die nu in de problemen zitten: de overheid lanceert een plan en creëert daarmee verzet. Dan moet je alsnog om tafel en gaat het jaren duren. Dat gedoe met de boeren is daar een voorbeeld van. Je moet het omdraaien: eerst samen tot draagvlak komen en dan pas een besluit nemen. Op dit moment zie ik dat de politiek beslissingen uitstelt. Het niet ingrijpen en het uitstellen van maatregelen maken dingen die oorspronkelijk niet zo ingewikkeld waren, heel complex.”

Je bedoelt: er is gebrek aan politiek leiderschap? “Totaal. En dat is nog zwak uitgedrukt. Ik heb een aantal oneliners en een daarvan is: na een lange periode van mismanagement volgt automatisch een *sense of urgency*. Volgens een bekende managementtheorie moet je, als je iets wilt veranderen in een organisatie, urgentie creëren. Nou, dat doet onze regering heel goed.”

Je blijft nog steeds op de wereld gericht? “Ik volg het nieuws inderdaad nog. En misschien ben ik scherper dan ooit in mijn uitspraken. Ik verspil geen energie meer aan gewauwel. Ik klets er niet omheen. Ik vind het bijvoorbeeld heel erg wat er bij mijn oud-werkgever, de Belastingdienst, gebeurt. De integriteit daar is nu een enorm vraagstuk, terwijl het ooit een heel integere dienst was. Het werd ons met de paplepel ingegoten dat je er niet bent om geld binnen te harken, maar het belang van burgers moet dienen. Als iemand een fout in zijn eigen nadeel maakte, moest je die herstellen. Het lijkt wel alsof ze dat nu niet meer leren.” ➤

Zijn ervaringen met de zorg, politiek een ander hoofdpijndossier, zijn wisselend. In zijn studententijd verliep de behandeling technisch voortreffelijk – snel en kundig – maar communicatief dramatisch. Behalve dat hij niet te horen kreeg wat hij mankeerde, schoot ook de informatievoorziening tekort. Zo kreeg hij pas na twee weken bestraling te horen dat de mogelijkheid bestond om sperma in te vriezen – twee weken te laat dus. En crepeerde hij na de operaties onnodig van de pijn, omdat de chirurg niet had verteld dat hij best vaker dan vier keer per dag morfine mocht hebben. De communicatie 45 jaar later verdient aanvankelijk ook geen schoonheidsprijs. “De cardioloog belde me op tijdens mijn bridgemiddag. Hij zei: ‘De uitslagen van de bloedvaten zijn allemaal goed. Maar er zijn verkleuringen gezien in de lever en dat is leverkanker of galwegkanker. De operatie gaat dus niet door.’ Dat was het.”

De overdracht van cardiologie naar oncologie liep tergend traag. “Als mijn vrouw en ik zelf niet aan de bel hadden getrokken, waren we twee maanden verder geweest voordat we wisten wat er precies aan de hand was. Dat is fnuikend, die onzekerheid is misschien nog wel erger dan de rampzalige mededeling.”

Hoe is de communicatie nu? “Ik ben heel tevreden over de palliatieve zorg. Er is uitgebreid tijd voor een gesprek en informatie. En ik heb een heel prettige huisarts. Ze gaat niet zitten wachten tot ik bel, maar komt gewoon langs voor een praatje. Zo houdt ze de vinger aan de pols.”

Blogs over kanker

Sinds hij zijn diagnose kreeg, schrijft Ben Verleg blogs op www.kanker.nl. Hierin vertelt hij in alle openheid over zijn ziekte, en om die reden is hij gevraagd ambassadeur van deze website te worden. Hij schrijft over moeilijke dagen en geluuksmomenten, over herinneringen en het opbouwen van ‘toekomstige troost door fijne belevenissen en momenten te creëren’.

Heb je het gevoel dat je jouw einde kunt inrichten zoals je het zelf wilt? “Nou, voor zover dat überhaupt kan. Maar mijn vrouw en ik hebben met de artsen alles doorgesproken wat mogelijk is en ik heb de euthanasie geregeld. Al weet ik niet of ik daaraan toekom. Want als ik geen pijn heb, waarom zou ik dan? Maar ik ga geen twee weken in een bed liggen. Er zijn mensen die vinden dat lijden bij het leven hoort, maar die visie heb ik niet.”

ZWANENZANG

Een project dat Verleg na de diagnosestelling nog heeft uitgevoerd, is een herziene uitgave maken van zijn boek *Gevleugeld leiderschap*. Destijds, in 2010, was het een uitstapje tijdens zijn promotieonderzoek: een

publieksboek waarin Verleg, met vogels als symbool, diverse vormen van leiderschap uitlegt. Zo staat de lepelaar voor horizontaal leiderschap en de struisvogel voor harmonieus leiderschap.

De titel 'gevleugeld leiderschap' verwijst naar datgene wat vogels van nature doen: zich aan veranderende omstandigheden aanpassen. "Je moet als leider kunnen schakelen."

Je hebt in de heruitgave een hoofdstuk toegevoegd, je zwanenzang, waarin je de zwaan bespreekt als symbool van 'persoonlijk leiderschap in de eindfase'. Wat behelst dat? "De regie over je leven. In de eindfase is dat extra belangrijk. Ben je bijvoorbeeld open over je ziekte of niet? De meeste mensen willen helemaal niet praten over hun ziekte, niet tegen de buitenwereld en vaak zelfs ook niet tegenover de eigen familie. Ik denk dat dat niet goed is. Persoonlijk leiderschap laat je zien in keuzes die je in die eindfase maakt voor jezelf en je omgeving."

Een van jouw keuzes is om af te zien van levensverlengende behandeling? "Ja. Ik heb even chemotherapie gehad. Maar dat liep bijna fout af, ik kreeg longembolieën. Ik dacht echt: nu houdt het op. Maar ik ben toch weer opgeknapt en heb toen meteen besloten: dit doen we dus niet meer. We laten ook niets meer onderzoeken, want we gaan toch niet behandelen."

Hoe voelt dat? "Heerlijk! Als ik de verhalen lees van anderen die zich vastklampen aan 'er-is-altijd-eenkans'. Het is een beetje levensverlengend, maar die behandelingen brengen ook veel ellende met zich mee, dus wat is de nettowinst? Ik heb wel het grote voordeel dat ik tot dusver geen pijn heb, dat is tegen de verwachtingen in. Ik vermoed dat dat komt doordat tijdens de operaties in mijn studententijd de zenuwen in dat gebied beschadigd zijn. Een geluk bij een ongeluk."

Keuzes maken over je eigen leven, Verleg noemt het ook wel authentiek leiderschap. "Want in die keuzes komt jouw essentie het meest duidelijk naar voren."

Wat is de essentie van Ben Verleg? "Dat ik graag nieuwe dingen doe. Andere rode draden zijn mijn openheid en overal een lach inbrengen. Voor de boekpresentatie hadden mensen enkele uitspraken en anekdotes van mij verzameld." Leest voor: "De voorzitter van de managementvergadering brieste dat als de teamleiders er niet voor zouden zorgen dat de voorraden binnen vier weken zouden zijn weggewerkt, hij persoonlijk zou langskomen om dit te regelen, Bens reactie was monter: nou, dan wachten we daarop." Lachend: "Heerlijk

'Er zijn mensen die vinden dat lijden bij het leven hoort, maar die visie heb ik niet'

toch?! Hier nog een andere: 'Ben wordt voor advies uitgenodigd door het topmanagement over een conflict tussen een fiscalist en een hooggewaardeerde teamleider. Wat zou jij doen, vraagt de baas aan hem. Ben antwoordt: ik zou een beslissing nemen.'" Hij buldert van het lachen. "Ik weet dat ik op dat moment dacht: wat een stomme vraag, wees een leider."

Vind je het fijn dat je weet dat je doodgaat? Of was je liever dood neergevallen? "Dat vind ik een heel goede vraag. Het lijkt ideaal om zomaar om te vallen. Maar ik kom tot de conclusie dat dat niet waar is. Het hele proces van afscheid nemen vind ik heel waardevol. Zeker voor degenen die me lief zijn, maar ook voor mezelf. De boekpresentatie, met ruim honderd mensen, was een mooie bijeenkomst. En uit elke periode van mijn leven komen vrienden en oud-collega's op bezoek. We gaan een eindje varen, ergens wat eten, we lachen en hebben diepzinnige gesprekken. Elke dag koesteren, zo noem ik het."

Regelmatig schrijft hij een blog over hoe hij zijn ziekte beleeft (zie kader). "Voor het geval ik omval, heb ik een laatste blog geschreven. En die kan Dorine [zijn vrouw, red.] dan online plaatsen. Anders is het zo onaf. Ik houd er rekening mee dat ik er morgen niet meer ben."

Wat staat er in dat laatste blog? "Daarin spreek ik, denk ik, vooral mijn hoop uit voor anderen. Dat mijn dierbaren goed door kunnen blijven leven zonder mij." ■

Ben Verleg is half september overleden.

Boekenactie

Ben Verleg | Gevleugeld Leiderschap.
Een trektocht langs gevleugelde leiders
| 2010 | Normaal €24,95, voor lezers van
Radboud Magazine €22,50 incl. verzendkosten, zolang de voorraad strekt | Mail naar Dorinesijkpens@gmail.com

VRIENDEN VOOR HET LEVEN

Acht jaar lang zaten ze samen in het management van Cito. En al 28 jaar delen ze een moestuin op het Kops Plateau. **Mariëtte Lieverse** en **Piet Dietvorst** ontmoetten elkaar vijftig jaar geleden in een mentorgroep bij biologie. En ze zijn nog lang niet op elkaar uitgekeken.

TEKST PETER ZUNNEBERG | FOTO BERT BEELEN

"Als kind was ik altijd al met beestjes en plantjes bezig", vertelt Piet Dietvorst. "En nu ik gepensioneerd ben, doe ik dat nog steeds. Biologie was voor mij dus een heel logische keuze." Mariëtte Lieverse komt uit een onderwijsfamilie en wilde zelf ook het onderwijs in. "Ik had een heel bevlogen biologie-leraar, meneer Bak. Die stapte soms tijdens de les uit het raam om buiten wat plantjes te verzamelen waarmee hij de les aanschouwelijk maakte. Door hem heb ik voor biologie gekozen."

Omdat er weinig werk was voor biologen, kozen velen voor het onderwijs. Mariëtte en Piet zetten hun eerste schreden op het onderwijspad bij het Socialistisch Onderwijsfront. Mariëtte: "We hadden wel stage gelopen en vakdidactiek gehad, maar bij het SOF leerden we van elkaar. We wilden een ander soort onderwijs, waarin leerlingen meer vanuit de maatschappij leerden."

Waar Mariëtte al vrij snel een vaste aanstelling op Scholengemeenschap Wijchen had, kende Piet een moeizamere start. "Mijn eerste onderwijsbaantje was voor één uur in de week. Op de school voor volwassenenonderwijs in Grave was een biologieleraar met een aanstelling voor 36 uur, maar volgens het lesrooster moest hij 37 uur lesgeven. Toen mocht ik er eentje van hem overnemen! Het heeft uiteindelijk tot mijn 49e geduurd voor ik bij Cito een vaste aanstelling kreeg."

Ook Mariëtte kwam bij Cito terecht: eerst voor twee dagen, naast het leraarschap, later volledig. "We maakten daar de examens, ik voor het voortgezet onderwijs en Piet voor het beroepsonderwijs. We waren als leraar altijd al gewend om ons eigen toetsmateriaal te maken. Toen we begonnen waren de exa-

mens bijna allemaal multiple choice. Dat is helemaal veranderd. Meer dan het juiste antwoord geven, moeten leerlingen laten zien dat ze begrijpen hoe bepaalde processen in de biologie werken. We wilden het leren vanuit de maatschappij bevorderen, en Cito steunde dit."

Voor Mariëtte en Piet hun moestuin toegewezen kregen op het Kops Plateau, tuinierden ze al enkele jaren samen in Weurt. "Ik vind het heerlijk om in de grond te wroeten en te zien wat er leeft en hoe alles groeit en bloeit", zegt Piet.

Mariëtte is meer gericht op de opbrengst. "Ik kook heel graag en ben altijd bezig te bedenken wat voor lekkers ik kan klaar maken van wat we hier oogsten."

Over wat ze willen verbouwen en waar, zijn ze het vaak opvallend snel eens. Piet: "Ik vind Jet – ik zeg altijd Jet – weleens te ambitieus. Als je bijvoorbeeld in de kas kijkt, staan daar te veel tomatenplanten elkaar in de weg." "Maar ik vind het zonde om ze eruit te halen als ze al zover gegroeid zijn", verontschuldigt Mariëtte zich.

"En dat vind ik dan ook wel weer amusant", zegt Piet. Voor allebei was het werk in de moestuin een aangename afwisseling van het kantoorwerk. "Hoewel", biecht Mariëtte op, "in de rust van de tuin hebben we ook geregeld onze intervisiemomentjes."

Nu ze met pensioen zijn, zien ze elkaar vooral in de tuin, hoewel ze ook nog regelmatig met elkaar en hun partners eten, of weekendjes weg gaan. Wat hun vriendschap definieert, vinden ze moeilijk te zeggen. "We kennen elkaar door en door", zegt Mariëtte, "en weten wat we aan elkaar hebben."

"Precies", vult Piet aan, "het voelt gewoon als familie." ■

Jouw Radboud-vriendschap
ook in deze rubriek?
Mail naar de redactie:
info@alumni.ru.nl

'WE HEBBEN GEREGELD INTERVISIE- MOMENTJES IN DE MOESTUIN'

VAN BOVEN NAAR BENEDEN:

PIET DIETVORST

(BERGEN OP ZOOM, 1951)

WOONT: IN NIJMEGEN

STUDEERDE: BIOLOGIE
(1972-1978)

WERKTE: ALS MANAGER
BEROEPSONDERWIJS CITO

MARIËTTE LIEVERSE

(HENGEL, OVERIJSSSEL, 1954)

WOONT: IN NIJMEGEN

STUDEERDE: BIOLOGIE
(1972-1978)

WERKTE: ALS MANAGER
VOORTGEZET ONDERWIJS
BIJ CITO

Populair of gepest?

Dat zegt veel over je latere leven

Wat leer je als je een groep mensen volgt vanaf hun babytijd tot ver in de volwassenheid? En hoe houd je zo'n onderzoek al die jaren succesvol in stand? Twee onderzoekers geven een kijkje achter de schermen bij de Nijmeegse Longitudinale Studie, die dit jaar haar 25e verjaardag viert. "Of je populair bent in de klas, voorspelt jaren later nog je gezondheid en baankansen."

TEKST SUSANNE GEUZE | ILLUSTRATIE ESTHER AARTS

Stel je Mark Rutte eens voor in de kleuterklas. Waarschijnlijk is het een gewoon jongetje van vier jaar, dat speelt met z'n vriendjes. Maar hoe ziet dat spel eruit? En zijn er op die jonge leeftijd al voortekenen dat Rutte zich zal ontpoppen tot de langstzittende premier van Nederland? Dikke kans van wel, zeggen Yvonne van den Berg en Toon Cillessen. De twee ontwikkelingspsychologen zijn kartrekkers van de Nijmeegse Longitudinale Studie (NLS), een groot sociaalwetenschappelijk onderzoek dat loopt sinds 1998 – nu precies 25 jaar. Het onderzoek gaat over de vraag hoe de kinderen zich in de loop van hun leven sociaal-emotioneel ontwikkelen; in relatie met hun ouders, leeftijdsgenoten en anderen die belangrijk voor ze zijn.

Bij longitudinale studies worden dezelfde mensen meerdere keren onderzocht. Vaak hooguit een paar jaar, maar in dit geval dus al een kwart eeuw. Aan de Nijmeegse studie doen ruim honderd deelnemers mee, die gevolgd worden sinds ze vijftien maanden oud zijn. "De baby's van toen zijn nu jongvolwassenen met huizen en banen", zegt Van den Berg. "Het duurt niet lang meer voordat sommigen van hen zélf kinderen krijgen."

SOORT DAGBOEK

Elke paar jaar zoeken de wetenschappers de deelnemers op. Ze bestuderen hun opvoeding, vriendschappen en sociale status. Hoe is de band met hun ouders? Zijn ze populair, worden ze gepest? Hoe gedragen ze zich in groepen? De studie kijkt ook naar de wisselwerking met hun persoonlijkheid en naar biologische aspecten, zoals hormonen en het brein. Voordeel van zo'n langlopend onderzoek, zegt Cillessen, is dat je verbanden kunt leggen tussen gebeurtenissen en situaties die jaren uit elkaar liggen. "Je kunt deelnemers ook met terugwerkende kracht vragen naar hun kindertijd, maar ons beeld van het verleden is vaak >

gekleurd: soms te rooskleurig, soms te pessimistisch. De data uit longitudinaal onderzoek kun je zien als een soort dagboek. We kunnen echt teruglezen hoe een bepaalde situatie op dat moment was en welke factoren daarbij destijds allemaal een rol speelden. Die gegevens zijn veel betrouwbaarder.”

EERSTE DUIZEND DAGEN

In eerste instantie was het helemaal niet de bedoeling om de Nijmeegse kinderen zo lang te volgen. In 1998 zette hoogleraar Ontwikkelingspsychologie Marianne Riksen-Walraven de studie op. Ze schreef een projectplan voor twee jaar: door peuters te onderzoeken bij 15 en 28 maanden, wilde ze te weten komen welke invloed het gedrag en de achtergrond van ouders hebben op de ontwikkeling van hun kinderen. “Dat daar iets belangrijks zit, voelde zij haarscherp aan”, zegt Van den Berg.

Riksen-Walraven geldt als pionier op het gebied van onderzoek naar de vroegkinderlijke ontwikkeling. Tegenwoordig is voor dat vakgebied meer aandacht: in opvoedboeken wordt benadrukt hoe belangrijk de eerste duizend levensdagen van een mens zijn voor het verdere leven. “Maar dat stond destijds nog minder in de belangstelling”, benadrukt Van den Berg.

WAARDEVOLLE DATASET

Dat het Nijmeegse onderzoek klein begint, heeft ook een praktische reden. Cillessen: “Het is in de wetenschap vrijwel onmogelijk om financiering te krijgen voor een onderzoek dat langer dan een paar jaar duurt. Het gebeurt wel, maar dat zijn echt de uitzonderingen. Longitudinale studies worden daarom pragmatisch opgezet. We kijken telkens een paar jaar vooruit. Gaat het onderzoek goed en blijven de resultaten veelbelovend, dan zoek je fondsen om het project te verlengen.” Toen Riksen-Walraven en haar promovendi rond het jaar 2000 de resultaten van hun onderzoek bekeken, beseften ze nog meer hoe waardevol de dataset is die ze in handen hadden. De 129 deelnemers kwamen uit alle lagen van de samenleving, en de gezinnen stonden heel verschillend in het leven. Dat is bij wetenschappelijk onderzoek vaak moeilijk voor elkaar te krijgen; meestal doen er relatief veel hoogopgeleide ouders mee. De onderzoekers waren benieuwd of ze de dingen die de kinderen in hun vroege jeugd meemaakten, ook konden koppelen aan hun latere ontwikkeling. Zo ontstond het plan om de deelnemers langer te volgen.

Toen Riksen-Walraven in 2014 met pensioen ging, nam Toon Cillessen als hoogleraar het stokje over. Later schoven ook Yvonne van den Berg en hersen-

‘BIJ KINDEREN VAN VIJF OF ZES JAAR IS HET HEEL INFORMATIEF OM ZE EEN TEKENING TE LATEN MAKEN’

onderzoeker Karin Roelofs aan bij het projectteam. Van de oorspronkelijke 129 deelnemers doen er 109 nog altijd trouw mee. Het team is intussen veertien ‘meetrondes’ verder. Zo’n ronde verloopt elke keer anders, vertelt Van den Berg. “We gebruiken de instrumenten en methodes die het best passen bij een bepaalde levensfase. Telkens vragen we ons af: wat is de betrouwbaarste methode om een onderzoeksvraag te meten, gezien de leeftijd van de kinderen en hun vaardigheden?” Neem het thema hechting, zegt ze. “Als je wilt onderzoeken hoe een dreumes van vijftien maanden is gehecht, heeft het weinig zin om zo’n kind vragen te stellen. Dat moet je observeren met experimenten. Je vraagt bijvoorbeeld de moeder om even weg te gaan of laat een vreemde binnenkomen, en kijkt hoe het kind daarop reageert. Bij kinderen van vijf of zes jaar is het heel

informatief om ze een tekening te laten maken. En pas later, als ze verbaal en cognitief sterk genoeg zijn, kun je hun direct vragen stellen in een interview of met vragenlijsten.”

DE KRACHT VAN RELATIES

De NLS is een brede studie, maar de onderzoeksvragen gaan altijd over de impact van relaties op de ontwikkeling van kinderen. “We weten dat positieve relaties goed voor je zijn”, vertelt Cillessen. “Kinderen die een positieve relatie hebben met hun ouders, leraren, broertjes en zussen en klasgenoten, doen het beter in het leven. Niet alleen op sociaal vlak, maar op allerlei terreinen. Ze zijn zelfs lichamelijk gezonder en hebben betere banen. De vraag is: hoe komt dat? En omgekeerd: welk risico lopen kinderen die zulke relaties níét hebben?”

De manier waarop ouders communiceren met hun kind van één à twee jaar oud, blijkt bijvoorbeeld van invloed op hoe populair en geliefd die kinderen later zijn. “Een van onze studies gaat over hoe goed een vader of moeder is in het oppikken van de signalen van hun dreumes”, vertelt Van den Berg. “Aan de hand daarvan blijkt je te

kunnen voorspellen hoe kinderen op vijfjarige leeftijd omgaan met stressvolle situaties. Hoe beter de ouder de signalen van de dreumes oppikte, hoe veerkrachtiger dat kind later bleek. En ook: hoe aardiger het werd gevonden door leeftijdsgenoten.”

Maar, voegt ze toe, het is niet zwart-wit. “Zagen we bij vijftien maanden een negatievere relatie tussen ouder en kind, dan had het kind later meer moeite om zijn impulsen te controleren. Maar bizar genoeg voorspelde het óók dat ze op de basisschool populairder waren bij hun leeftijdsgenoten. Ze traden op de voorgrond, namen de leiding – kortom, ze waren cooler. Een ‘negatieve’ ervaring in de vroege kindertijd kan dus later ook weer leiden tot iets ‘positiefs’.”

Overigens is populariteit niet per se een rooskleurige voorspeller van je latere gezondheid, vult Cillessen aan. “Populair zijn kan ook stress opleveren. En sommige populaire leerlingen zijn pesters. Populair zijn is dus niet per se hetzelfde als altijd aardig gevonden worden, zeker niet op de middelbare school.”

PESTEN EN STRESS

De Nijmeegse onderzoekers ontdekten verder dat kinderen die gepest worden, een biologisch stresssysteem hebben dat anders is afgesteld. “Zulke kinderen hebben op gewone schooldagen een veel hogere stress-respons”, zegt Van den Berg. “Dat betekent dat ze veel heftiger reageren op zo’n schooldag.”

En dat is niet het enige, vult Cillessen aan: “We hebben ook de wisselwerking onderzocht tussen negatieve ervaringen in de vroege kindertijd – bijvoorbeeld gepest worden, een slechte relatie met je ouders of weinig vrienden hebben – en de rijping van je hersenen. Daar blijkt inderdaad een verband tussen te zijn. Zulke ervaringen hebben een negatief effect op de hersenontwikkeling.” Van den Berg: “Het blijft mij elke keer weer verbazen hoe krachtig en belangrijk de relatie van kinderen met hun primaire verzorger is in de eerste levensjaren. Ergens denk je toch: het is maar zo’n klein baby’tje, wat krijgt die er nou van mee? Maar die vroege relatie met de vader of moeder heeft zo’n grote impact. Zelfs bij de deelnemers nú zie je nog hoe voorspellend bepaalde dingen bleken van toen ze vijftien maanden oud waren. Moet je nagaan, dat is bijna 25 jaar later.”

COVID-PANDEMIE

Om te bepalen wanneer ze deelnemers uitnodigen voor een nieuwe meetronde, kijken de onderzoekers in de eerste plaats naar de levensfase. “We onderzoeken de primaire sociale relaties in elke levensloop”, vertelt Cillessen. “Dat zijn eerst de ouders of verzorgers. Later ook de kinderopvang, leraren, vriendjes en een grotere groep leeftijdsgenoten. Rond negen jaar zijn vrienden

DEELNEMER AAN HET WOORD

‘Klasgenootjes keken me weleens verbaasd aan’

Max Huisman (geboren in 1997) doet al zijn hele leven mee met de NLS – en als het aan hem ligt, gaat het onderzoek nog wel even door.

“Ik weet nog dat ik vroeger weleens op een schuimpje moest kauwen. Het speeksel dat daarbij vrijkwam, moest ik opvangen in een reageerbuisje. Sommige klasgenootjes keken me dan wel verbaasd aan en wilden weten wat ik aan het doen was. Soms kwam er een busje van de onderzoekers op school. Daarin moesten mijn vriendjes en ik dan vragen beantwoorden.

Door de jaren zijn er allerlei soorten onderzoeken geweest. Toen ik heel klein was, kwamen de onderzoekers bij ons thuis om mij te observeren, maar daar weet ik weinig meer van. Mijn ouders moesten ook veel vragenlijsten invullen. En toen ik ouder werd, kreeg ik zelf ook vragenlijsten. Ik herinner me vooral dat die lijsten erg lang waren en dat veel vragen op elkaar leken. Maar elke vraag is natuurlijk net anders gesteld.

Ik ben blij dat mijn ouders me ooit hebben opgegeven om mee te doen aan dit onderzoek. Vlak nadat ik geboren was, kregen ze een brief met de uitnodiging. Het leek hen leuk om te zien hoe ik functioneerde ten opzichte van leeftijdsgenoten. Ik weet dat ik heus niet overal goed op scoorde. Maar dat is ook niet erg.

De laatste jaren denk ik meer na over de onderwerpen die terugkomen in het onderzoek: relaties met je leeftijdsgenoten, temperament, pesten en gezondheid. We kregen ook vaak vragen over roken en drugs. Daar antwoordde ik makkelijk ‘nee’ op. Mensen vragen vaak of ik rook, maar ik heb daar geen interesse in. De onderzoeken deden me wel beseffen hoeveel mensen tegenwoordig roken en drinken. Meedoen is voor mij een kleine moeite. Dat ik zo het wetenschappelijk onderzoek steun, geeft me een prettig gevoel. Ik kan de andere deelnemers ook alleen maar stimuleren om door te gaan. Want als wij ermee ophouden, stopt de studie – en dat zou erg zonde zijn.”

bijvoorbeeld heel belangrijk. En we wilden natuurlijk de overgang naar de middelbare school bestuderen, bij twaalf à dertien jaar. Nu zijn de deelnemers volwassen, en wordt de rol van een liefdespartner – en straks het eigen gezin – steeds groter.”

Niet alle gebeurtenissen laten zich voorspellen. Toen in maart 2020 de Covid-pandemie uitbrak, zette het team in recordtempo een nieuw projectplan in de steigers. Van den Berg: “Doordat wij al jaren alle relaties van onze deelnemers in kaart hadden gebracht, konden we ontdekken dat met name de relatie met de moeder bepaalde hoe stressvol iemand een lockdown ervoer. Hoe beter de relatie met hun moeder, hoe minder heftig de pandemie voor deelnemers was – zelfs in het volwassen leven.”

De wetenschappers denken ook na over wat ouders, leraren en andere opvoeders kunnen doen om de relaties van kinderen te verbeteren, bijvoorbeeld op school. Van den Berg heeft een project dat Stoeltjesdans heet. Dat helpt leraren om meer zicht te krijgen op wat zich in de klas afspeelt tussen scholieren. Alle leerlingen vullen een korte vragenlijst in: wie is populair, wie is behulpzaam, wie roddelen er? “De resultaten geven een beeld van de sociale dynamiek in de klas. Aan de hand van de testresultaten maakt het softwareprogramma Stoeltjesdans bovendien meteen een klas-senindeling, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten.”

MAATSCHAPPELIJKE MISSIE

Los van de directe resultaten heeft de NLS voor Cillessen ook een bredere maatschappelijke missie. “We staan in de wereld voor een aantal grote uitdagingen: klimaatverandering, immigratie, polarisatie van meningen en de groeiende ongelijkheid tussen arm en rijk. Wat de wereld nodig heeft, zijn mensen die in goede onderlinge samenwerking grote problemen kunnen aanpakken. En die de conflicten kunnen oplossen die daarbij nu eenmaal voorkomen. Daar sluit ons onderzoek bij aan: welke jongvolwassenen kunnen dat? En als je terugkijkt in hun leven, wat heeft hen dan geholpen – of juist belemmerd – om die vaardigheden te ontwikkelen?”

Uiteindelijk zijn ook wereldleiders als Trump en Poetin ooit opgegroeid tot wie ze nu zijn, stelt hij. “Het streven naar macht in sociale relaties begint al heel vroeg in het leven. Als je naar het gedrag van autoritaire leiders kijkt, is dat feitelijk hetzelfde als wat pestkoppen doen op het schoolplein. Het zijn gewoon *popular bullies*. Alleen is het extreem uitvergroot – er gaan mensen dood, omdat zulke leiders niet in staat zijn om compromissen te sluiten en conflicten op te lossen.”

Van den Berg: “Je ziet al op jonge leeftijd wie de kleine Machiavelli’s zijn. Die weten precies op welke knoppen ze bij anderen moeten drukken om hun zin te krijgen. En als ze er populair mee worden, waarom zouden ze dan stoppen met hun gedrag?”

DEELNEMER AAN HET WOORD **‘Bij ons thuis was alles bespreekbaar’**

Hoe kijkt deelnemer Jade Konjetic (geboren in 1998) terug op haar jeugd? Welke impact hadden haar schooltijd, haar leven tussen culturen en de scheiding van haar ouders?

“Mijn basisschooltijd was prima. De middelbare school, die was heftiger. Ik merkte dat mensen ineens een oordeel over mij hadden, over hoe ik erbij liep en hoe ik eruitzag. Daarbij kwam ook nog eens de puberteit, dan ben je toch al onzeker. Ook op het mbo voelde ik me vaak anders dan anderen. Zij waren vooral bezig met hun haar, make-up en kleding. Ik totaal niet. Op het hbo veranderde dat: daar had ik veel meer raakvlakken met andere studenten. De gesprekken daar hadden veel meer diepgang.

Ik ben altijd wat meer op mezelf geweest. Ook nu heb ik vooral contact met een beste vriendin, een goede vriend en mijn zusje. Op de middelbare school worstelde ik soms met vriendschappen. Met sommige kinderen wilde ik eigenlijk niet omgaan, maar die wilden wel met mij omgaan en ik kon geen nee zeggen. Nu weet ik veel beter met wie ik tijd wil doorbrengen en met wie niet.

Ik denk dat je kansen in het leven worden bepaald door een combinatie van je omgeving en genetische factoren. Mijn moeder is half-Nederlands en half-Indonesisch, mijn vader is half-Servisch en half-Kroatisch. Mijn ouders hebben mij en m’n zusje vrij opgevoed: er kon heel veel en alles was bespreekbaar. Ze wilden dat wij ons veilig en vertrouwd voelden om hun alles te vertellen. Ik ben altijd vrijgelaten in de keuzes die ik maakte.

De scheiding van mijn ouders, toen ik zestien jaar was, had een behoorlijke impact op me. Ik kropste de emoties op en had moeite met de nieuwe partners van mijn ouders, want ja, dat is toch iemand die in je veilige omgeving komt. Mijn zusje had daar veel minder moeite mee.

Of ik op dit moment tevreden ben met m’n leven? Op zich wel. Ik had wat struggles: wat wil ik, wat is mijn toekomst, waar wil ik werken? Verder ben ik wel tevreden. Ik ben gezond, heb altijd kunnen werken en voel me gesteund door mijn ouders. Ja, ik geef mijn leven wel een 8.”

VERJAARDAGSKAARTJES

In hoeverre is een studie als de NLS uniek in de wereld? Er bestaan vergelijkbare studies, zeggen de onderzoekers, maar die zijn bijna op één hand te tellen. Van den Berg: “Je hebt bijvoorbeeld een grote Europese longitudinale studie, waarvoor tienduizend deelnemers al jaren worden gevolgd. Maar vanwege dat grote aantal deelnemers zie je dat de diepgang en nuance van het onderzoek stukken minder zijn. Observaties zoals wij die doen, zijn praktisch niet haalbaar met duizenden deelnemers. Dat kost te veel tijd.”

De NLS valt of staat sowieso met het enthousiasme van de deelnemers, benadrukt Van den Berg. Zij en haar collega's steken dan ook veel tijd en moeite in die relatie. Op hun verjaardag krijgen deelnemers een kaartje, zo nu en dan bellen de onderzoekers hen even, en als ze hebben meegedaan aan een onderzoek, krijgen de deelnemers een cadeautje.

“Besef wel: van kleins af aan komen we in hun leven, thuis en op school. We nodigen hun vrienden uit voor onderzoek. En we vragen ze het hemd van het lijf, over hele persoonlijke dingen. Het minste dat je dan kunt doen, is ze een beetje leren kennen. Ik ben echt verrast over hoe betrokken onze deelnemers zijn. En zonder deelnemers geen onderzoek. Dus als de helft afhaakt, zullen we stoppen.”

DETECTIVE-SKILLS

Voordeel van onderzoek doen in Nederland, zeggen de wetenschappers, is dat onze samenleving relatief stabiel is. Cillessen: “Mensen verhuizen over het algemeen alleen binnen de landsgrenzen. En we zijn in Nederland goed georganiseerd, je kunt deelnemers dus terugvinden. Onze scholen hebben goede databases, en als je mensen vraagt om een adreswijziging door te geven, doen ze dat meestal ook. In Amerika is zoiets veel lastiger. Mensen verhuizen daar vaker en over grotere afstanden, bijvoorbeeld naar een andere staat. Zo raak je ze kwijt.”

Of de NLS-onderzoekers ook weleens deelnemers zijn kwijtgeraakt? Jawel, zegt Van den Berg lachend, maar ze zijn ook altijd weer opgespoord. “Mijn detective-skills

zijn heel goed geworden – met dank aan sociale media. En we hebben ook weleens aangebeld bij iemands oude adres. Via de nieuwe bewoners kwamen we dan toch weer in contact. Als ze niet bewust waren afgehaakt, bleken ze vaak toch bereid om weer mee te doen.”

NIEUWE GENERATIE

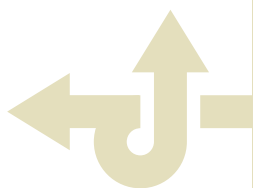
Hoe ziet de toekomst van de NLS eruit? “Wat mij betreft kunnen we nog wel even door”, zegt Cillessen. “Er komt weer een interessante fase aan: de deelnemers ontwikkelen carrières, ze studeren af, beginnen gezinnen. Daar ben ik heel benieuwd naar. Het zou interessant zijn om ook de volgende generatie te betrekken bij het onderzoek. Gaan onze deelnemers hetzelfde met hun kinderen om als hun ouders vroeger met hen?”

Van den Berg zou graag meer leren over de interactie van volwassenen met leeftijdsgenoten. “We weten dat leeftijdsgenoten ook op latere leeftijd belangrijk zijn. Maar hebben mensen bijvoorbeeld één goede vriend, of een hele groep? Ik ben onwijs benieuwd wat de impact van zulke relaties is. Welke voorspellende waarde heeft dat voor andere gebieden in hun leven? Is er bijvoorbeeld een verband met hoe ze omgaan met hun struggles?”

Met deze nieuwe fase breken voor het eerst ook praktische uitdagingen aan. Van den Berg: “Tot nu toe leken de levens van de kinderen vrij veel op elkaar: ze woonden bij hun ouders, gingen naar school en daarna studeren. Maar je ziet dat hun wegen steeds meer uiteenlopen. We kunnen moeilijk zeggen: als jullie nou allemaal in 2026 je eerste kind krijgen, dat is handig voor ons. Zo ook met huwelijken en ziektes – we kunnen voorspellen dat het gaat gebeuren, maar niet bij wie en wanneer. Dat betekent dat we nu al moeten bedenken wat we straks willen onderzoeken. Zolang het wetenschappelijk zinvol is en de deelnemers enthousiast zijn, doen wij wat we kunnen om de studie voort te zetten.” ■

‘ALS JE NAAR HET GEDRAG VAN
AUTORITAIRE LEIDERS KIJKT, IS
DAT FEITELIJK HETZELFDE ALS WAT
**PESTKOPPEN DOEN OP HET
SCHOOLPLEIN**’

LOOP BAAN KEUZES

Alumni van dezelfde opleiding vertellen over hun (soms heel verschillende) carrièrepaden

'DE WATER- WERELD IS NU VOLOP IN BEWEGING'

Vanuit haar studie leerde **Josan de Gouw** (29) bedrijfskundige vraagstukken vanuit verschillende perspectieven te bestuderen en deed ze waardevolle praktijkervaring op in een bestuursjaar bij studievereniging Synergy. Die kennis past ze nu toe als hr-businesspartner bij Brabant Water.

"Toen ik aan mijn bachelor begon, wist ik nog niet goed wat ik later wilde gaan doen. Het moest dus vooral een opleiding worden waar ik veel kanten mee op zou kunnen. Waar ik enthousiast over werd bij de studie bedrijfskunde was, naast de leuke sfeer op de campus, de aandacht voor het sociale perspectief. In mijn studietijd heb ik ook een bestuursjaar gedaan bij studievereniging Synergy, een jaar waarin je eigenlijk samen een bedrijfje runt. Je bent aanspreekpunt voor studenten, maakt beleid, zit vergaderingen voor, hebt contact met stakeholders, organiseert activiteiten en beheert financiën. Een ontzettend leuke en leerzame ervaring. Tijdens de bachelor en zeker ook in mijn bestuursjaar, merkte ik dat mijn interesse vooral lag bij thema's als verandermanagement, organisatieontwikkeling en hr. Dit vond ik terug in de master Organisational Design & Development. Na mijn afstuderen wilde ik aan de slag bij een organisatie met een

maatschappelijke rol. Bij toeval kwam ik uit bij Brabant Water, het drinkwaterbedrijf voor de provincie Noord-Brabant. Ik begon als allround hr-projectmedewerker en kon in deze rol het werkende leven, de waterwereld en het hr-vakgebied goed leren kennen. Inmiddels ben ik doorgegroeid tot hr-businesspartner en houd ik me bezig met verschillende thema's, zoals de ontwikkeling van strategisch hr-beleid, het adviseren van het management over personeel- en organisatieontwikkeling, cultuurverandering en de verbetering

en meetbaarheid van interne processen. Hierbij profiteer ik zeker van mijn opleiding. Ik heb geleerd om complexe organisatievraagstukken vanuit verschillende perspectieven te benaderen en vooral ook de samenhang te zien. De waterwereld, en dus ook Brabant Water, is voor veel studenten een onbekende werkgever. De sector is nu volop in beweging, denk aan de impact van de droge zomers en uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en innovatie. Heel interessant om hier een bijdrage aan te leveren. Ik hoop mezelf bij Brabant Water verder te kunnen ontwikkelen in een strategische of managementrol. Onderzoek doen en het onderwijs lijken me trouwens ook leuk. Wie weet ooit ..."

Na zijn studie bedrijfskunde was **Jorian Damen** (30) een aantal jaren actief als marketingconsultant. Toch twijfelde hij of een kantoorbaan hem gelukkig zou maken. Nu is hij boer bij Gelukkige Groentes.

“Twee jaar geleden realiseerde ik me dat ik het niet zag zitten om nog tientallen jaren fulltime op kantoor te werken als marketingconsultant. Aan het eind van de week was ik vaak helemaal leeg. Ik verruilde daarom vorig jaar één werkdag per week voor vrijwilligerswerk, om me te oriënteren op iets nieuws. Actief werk in de buitenlucht sprak me aan en via via kwam ik bij Gelukkige Groentes, een moestuin van één hectare waar mensen zelf lokaal geteelde producten kunnen plukken.

Nu werk ik vier dagen per week als boer en één dag per week nog als consultant vanuit mijn eigen marketingbureau Growth Minded. In april ben ik ingestapt als mede-eigenaar van Gelukkige Groentes. Spannend: een nieuw vak vanaf het begin leren en financieel een stapje terug. Toch ben ik blij dat ik mijn gevoel heb gevolgd. Ik leef niet meer van koffie naar koffie, heb nu zin om te gaan werken. Gelukkige Groentes geeft me positieve energie. Wie wil er nou niet op zo'n heerlijke plek werken?

Als tuinder ben ik nog een beginnening, maar mijn ervaring als ondernemer komt bij Gelukkige Groentes goed van pas, bijvoorbeeld voor het verder ontwikkelen van het bedrijfsmodel en het vergroten van ons bereik. Dankzij mijn studie bedrijfskunde heb ik een aardig netwerk opgebouwd. Daarnaast heeft de studie geholpen om kritisch te leren denken, punten goed te onderbouwen en snel dingen op te pikken. Tegelijkertijd was de opleiding soms te theoretisch. Ik keek met jaloezie naar collega's die na hun hbo al meer praktische kennis en ervaring hadden opgedaan. Met Gelukkige Groentes streven we naar een beter bewustzijn over voedsel en de herkomst ervan. Het is toch belachelijk dat we Nederlandse seizoengroentes zoals sperziebonen en peultjes uit landen als Peru en Zuid-Afrika halen. Via onder meer workshops en rondleidingen op de tuin willen we mensen vertellen over de impact die deze manier van consumeren heeft én over alternatieve methodes. Bovendien laten we zien dat je ook op deze manier als boer een boterham kunt verdienen. Momenteel hebben we een pluktuin aan de rand van Nijmegen, maar we werken toe naar een landelijk concept. Ondertussen wil ik mezelf de komende jaren bekwaamen in het boerenleven.”

‘IK HEB NU
ZIN OM
TE GAAN
WERKEN’

Na twee gemankeerde introducties vanwege corona, konden dit jaar ruim vierduizend nieuwe eerstejaars deelnemen aan een echte Radboud Intro – met intromarkt, sportactiviteiten, een estafettefestival en tal van feesten in de stad. Plus een oecumenische viering in de Studentenkerk: “Blijf verbonden!” Een bloemlezing van introbeelden.

Eindelijk weer een echte introduction

DONDERDAG 18 AUGUSTUS

**INSCHRIJVING MENTOREN-
TRAINING**

Mentoren melden zich in het Cultuurcafé voor deelname aan de mentorentraining. De 1.200 mentoren worden dit jaar extra getraind op sociale veiligheid in de mentor-groepen – in aansluiting op een nieuwe gedragscode van de universiteit. Zo bespreken de mentoren het verschil tussen blowen en drinken en de invloed ervan op de sfeer in de mentorgroep. Een team van 21 trainers behandelt casussen over aandacht voor eerstejaars die geen aansluiting vinden en over overmatig drankgebruik. Alle mentoren tekenden de intentieverklaring om nieuwe studenten niet aan te zetten tot drank en drugs. Het uitgangspunt is om eerstejaars nieuwe dingen te laten ontdekken, zonder over individuele grenzen te gaan.

VRIJDAG 19 AUGUSTUS

**MUURSCHILDERING OP
FESTIVALTERREIN**

Graffitikunstenaars Rick Swaggert en Andre HZS leggen de laatste hand aan een grote muurschildering op het terrein van de vernieuwde Vasim, industrieel erfgoed aan de westzijde van Nijmegen en de locatie van de introductiefeesten. De Vasim staat bekend als vrijplaats voor graffiti, dus de levensduur van deze Radboud-mural is ongewis.

FOTO: DICK VAN AALST

FOTO: DICK VAN AALST

FOTO: DICK VAN AALST

FOTO: JOHANNES FLEBIG

ZONDAG 21 AUGUSTUS

WELKOM VOOR INTERNATIONALE STUDENTEN

Bij de inschrijving op het Radboud Sportcentrum melden zich zondagmiddag ook de internationale studenten voor een welkomstpakket en, als ze geluk hebben, de sleutel van een kamer en een transport naar hun nieuwe woonruimte. Een van de gelukkigen is Alejandra (23, niet op de foto). Zij komt uit Mexico, heeft zich ingeschreven voor een bachelor Arts & Culture en krijgt een kamer in een van de complexen van studentenhuysvester SSH&. "Ik heb gekozen voor de Radboud Universiteit omdat Nederland een van de veiligste plekken is om te studeren."

ZONDAG 21 AUGUSTUS

BIJZONDER GEZICHT BIJ INSCHRIJVINGSBALIE

Een bijzonder gezicht onder de eerstejaars is dat van Tonnie van de Burgt, 65 jaar en afkomstig uit Budel. "Ik heb mijn hele leven lang geroepen dat ik ooit nog kunstgeschiedenis wil gaan studeren, en die tijd is nu eindelijk gekomen. Op kamers wonen is niet meer voor me weggelegd, maar ik wil wel meedoen aan zoveel mogelijk introactiviteiten. Elke avond gaat me niet lukken, maar de kroeg is zeker nog aan mij besteed."

FOTO: JOHANNES FIEBIG

DONDERDAG 25 AUGUSTUS

FEEST OP VASIM-TERREIN

Het gezamenlijke muziekfestival voor alle eerstejaars is dit jaar ingeruild voor een serie kleinere feesten op het Vasim-terrein. Dionne Aldus, coördinator van Radboud Intro: "Het is zo fijn om na twee jaar weer een volledige introductieweek te kunnen organiseren. De intro is ontzettend belangrijk voor nieuwe studenten. In deze week leren ze de campus kennen en maken ze nieuwe vrienden, maar ze komen er ook achter hoe ze hun studentenleven willen inrichten. Op de intromarkt staan bijvoorbeeld allerlei studentenorganisaties en -verenigingen waarbij ze zich kunnen aansluiten. Daarnaast kunnen wij als universiteit laten zien welke begeleiding en hulp we bieden. Ik hoop dat studenten zo maximaal kunnen genieten van alles wat het studentenleven kan bieden. Het intro-festival bij de Vasim is voor mij de knaller van de week. Als op zo'n dag alles klopt en iedereen een leuke tijd heeft, dan ben ik blij."

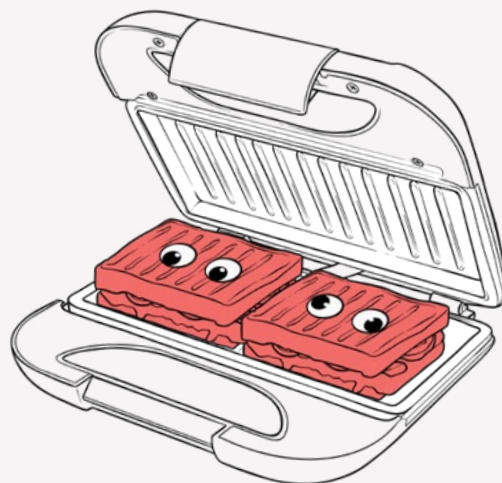
FOTO: DICK VAN AALST

ZONDAG 28 AUGUSTUS

INTROVIERING IN STUDENTENKERK

Tijdens de Engelstalige oecumenische viering in de Studentenkerk onderstreepte studentenpastor Marieke Fernhout de eerste Bijbelbrief van Paulus aan de Korintiërs, over het samenspel in het lichaam. Met die brief in de hand gaf ze haar gehoor van zo'n zestig (internationale) studenten een boodschap mee: "Mogen jullie allemaal met elkaar verbonden blijven, hier in Nijmegen en over de hele wereld, in het alomvattend besef dat jullie deel uitmaken van één lichaam."

column

Tostispel

Tijdens een polonaise op de Grote Markt kwam ik dit jaar een vriend van vroeger tegen. Hij stond langs de kant. Ik brak uit de slinger om bij te praten. Hoewel ik hem al jaren niet had gezien, voelde het compleet logisch dat ik hem hier zou treffen: op de markt, bij een feest – we kenden elkaar van de introductie van de Radboud Universiteit.

De intro. Ouderejaars die zichzelf opeens papa en mama noemen, spelen in de Nijmeegse binnenstad een week lang samen met eerstejaars introductiespelletjes met veelzeggende namen als 'Vage Victor', 'Het Tostispel' of 'Kledinglijn'. Daarna eten ze gezamenlijk pasta-met-rode-saus bij studentenverenigingen en volgen ze workshops als 'roeien' en 'theatersport'. Horeca-ondernemers proberen daarop in te spelen door de bierprijs te verlagen tot de helft van de Vierdaagseprijzen – maar, zoals we toen altijd zeiden: laat je daar niet door afleiden. Tijdens de introductieweek gaat het erom dat er een fijne groep ontstaat; een groep waarin je mensen vindt met wie je samen kan eten, stappen en studeren, een groep waarin je het durft om studiegenoten om hulp te vragen. Alcohol is niet de norm.

Het zijn mantra's die we beiden nog op konden dreunen. We zaten in een introductiecommissie. Als ouderejaars leerden we nieuwe papa's en mama's welke introductiespelletjes ze konden spelen, en vertelden we hoe ze moesten omgaan met mensen die buiten de groep dreigden te vallen.

"Het mooie van zo'n intro was dat iedereen na één week het gevoel had

dat je elkaar al jaren kende", mijmerde hij.

"Ja," zei ik, terwijl de polonaiseslinter weer voorbij waggelde.

"Je vraagt je toch af waarom we zoiets nu niet meer doen."

Ik dacht na. Ik kon in mijn huidige leven inderdaad niets vinden wat leek op een introductieweek. Bij het begin van een nieuwe baan volstaan doorgaans een rondleiding en een namenrondje. Uiteindelijk vind ik mijn weg wel, maar

de waarheid is ook dat ik sommige collega's na vele jaren samenwerken nog altijd minder goed ken dan mijn medestudenten toentertijd na de introductieweek.

"Ergens diep van binnen zou ik wel weer eens met een groep mensen rare

spellen willen doen. En knie-aan-knie goedkope pasta eten. Samen uit een roeiboot vallen," zei ik hem.

Hij knikte. Daarna sprong hij de polonaise in.

Een week later kreeg ik de uitnodiging van mijn huidige werkgever: 'Een nieuw werkjaar! Dat gaan we vieren met een speciaal evenement.'

Ik erheen natuurlijk.

Het evenement bleek slechts twee programmaonderdelen te hebben: gratis eten en gratis drinken. Ik zag allemaal mensen die ik niet kende in kleine groepjes wijn en bier drinken. Alcohol is niet de norm, dacht ik, toen ik een biertje bestelde. Toen schoot het door mijn hoofd om, handen aan mijn mond, het Tostispel te introduceren. Maar om eerlijk te zijn: ik durfde niet.

HET GEVOEL DAT JE ELKAAR AL JAREN KENDE

WOUT WAANDERS IS AUTEUR, SCHRIJFCOACH EN PODIUMDICHTER. HIJ STUDEERDE NEDERLANDSE TAAL- EN LETTERKUNDE AAN DE RADBOUD UNIVERSITEIT (2008-2015).

Spelenderwijs leren lezen met Letterprins

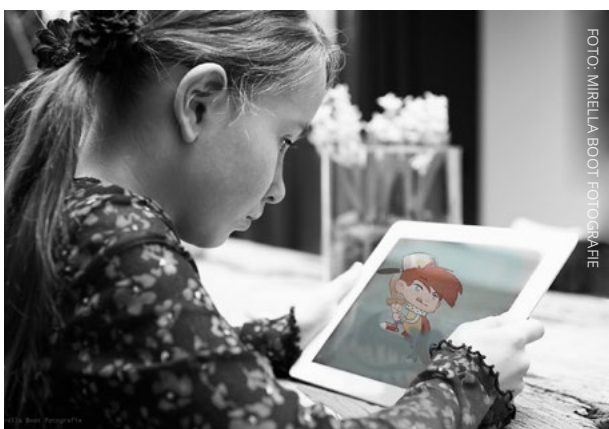

FOTO: MIRELLA BOOT FOTOGRAFIE

Hoe leer je zevenjarigen goed lezen? Laat ze gewoon gamen! "We hoeven kinderen niet te kwellen met ellenlange woordenlijsten, moeilijke lettercombinaties of saaie invuloefeningen", zegt psycholinguïst Esther Steenbeek-Planting. Zij is mede-ontwikkelaar van Letterprins, een online game om spelenderwijs te leren lezen. "Uiteindelijk willen we dat elk kind denkt: ik kan dit!"

TEKST: WIES BAKKER & EVA NAUS | BEELD: IJSFONTEIN

Esther Steenbeek rondde in 2012 haar proefschrift af over leesfouten bij basisschoolleerlingen en zat vol ideeën om het taal- en leesonderwijs in groep 3 tot en met 5 te verbeteren. Ze werd daarna benaderd door een vader wiens zoon moeite had met lezen. De jongen kreeg steeds woordenlijstjes als huiswerk mee om woorden te oefenen die hij niet goed kon lezen of schrijven. Maar door die oefeningen kreeg hij een steeds grotere hekel aan lezen. "De vader zat met zijn handen in het haar en vond toen mijn proefschrift", memoreert Steenbeek. Een mooie samenwerking volgde. Samen met de ouders van de zevenjarige jongen en een game-ontwikkelaar bouwde Steenbeek in een paar maanden tijd een educatieve app, waarmee kinderen thuis spelenderwijs hun leesvaardigheid verbeteren. De makers verwerkten de bevindingen uit

Steenbeeks proefschrift in de game. In de zomer van 2013 zag Letterprins het licht. De afgelopen jaren werkten de makers aan een nieuwe, verbeterde versie, die in oktober 2022 wordt gelanceerd. Die nieuwe versie is nog avontuurlijker: de Letterprins raakt zijn letters kwijt in een kasteel. De speler helpt hem met zoeken en komt in iedere toren van het kasteel andere oefeningen tegen. “We hebben de game nog meer aangepast aan de wetenschappelijke kennis over hoe kinderen het liefst en het best leren”, zegt Steenbeek. Naast haar proefschrift dienden ook

inzichten van andere onderzoekers als input. Er kwam bovendien hulp uit meerdere hoeken: van maatschappelijke partijen tot bekende gameontwikkelaars. De Orthopedagogenmaatschap Nijmegen droeg bij met het maken van alle oefeningen, met een opbouw in moeilijkheidsgraad die is afgestemd op verschillende leesniveaus.

OEFENING IN ZELFVERTROUWEN

De game werd in eerste instantie vooral ontworpen voor kinderen met dyslexie. Steenbeek: “Voor hen is het extra belang- ➤

rijk dat ze leren vanuit datgene wat ze al goed doen, om te voorkomen dat ze helemaal geen zin meer hebben om te lezen. Net als die zoon! Letterprins groeit mee met het leervermogen van het kind: dat oefent eerst op wat goed gaat, daarna komt er ruimte voor correctie van fouten. Daardoor lezen ze steeds sneller en preciezer. Dat is een opvallend resultaat, want in bestaande methodes wordt vooral op

fouten getraind, maar dan gaat de leessnelheid vaak niet optimaal vooruit.”

Van meet af aan oefenen op fouten heeft volgens de psycholinguïst weinig zin: “Om te oefenen is het goed – en misschien zelfs beter – om kinderen veelvoorkomende, simpele woorden te laten herhalen. Woorden die vaak fout gaan, zijn meestal ook woorden die minder vaak voorkomen of bijvoorbeeld lastige lettercombinaties hebben.”

“Je moet beginnen met de kleinste betekenisvolle eenheden”, vervolgt ze. “Die bestaan vaak uit medeklinker-klinker-medeklinker, bijvoorbeeld pan. Als je die kleine woorden oefent, word je steeds sneller en ga je uiteindelijk ook vooruit bij langere woorden: van pan naar pannenkoeken.”

Door te focussen op veelvoorkomende, makkelijke woorden krijgt het kind ook meer zelfvertrouwen, zegt Steenbeek. “Het is prachtig om te zien hoe goed het werkt. Mijn nichtje speelde laatst de game en zei bij een juist antwoord trots: ik ben daar gewoon goed in. Dat is precies wat we willen bereiken, dat de kinderen het succes aan zichzelf toeschrijven. Uiteindelijk willen we dat elk kind denkt: ik kan dit!”

Met een stevige basis krijg je moeilijke woorden er beter in. Toch zijn er ook veelvoorkomende fouten die echt geoefend moeten worden. Zo vinden bijna alle kinderen het onderscheiden van de woorden bomen en bommen lastig.

‘WE WILLEN NIET DAT ZE
TE STRENG ZIJN, MAAR
DAT ER EEN **PRETTIGE**
SFEER ONTSTAAT’

ESTHER STEENBEEK

Steenbeek: “Onderzoek wijst uit dat zelfs volwassenen moeite hebben met dit soort woorden. Die woorden komen in Letterprins ook aan bod, maar pas later.”

SAMEN PLEZIER MAKEN

“Als ze net beginnen met lezen, moeten kinderen veel kilometers maken, dan leren ze het snelst. Dat is bij uitstek iets waar ouders bij kunnen helpen”, zegt Steenbeek. Daar is de game dan ook op ingericht. Ouders checken samen met hun kind of het woord dat het kind hardop voorleest, hetzelfde klinkt als in de uitspraak van de Letterprins. Op die manier maakt het niet uit wat het taalniveau van de ouders is, zegt de onderzoeker. “Sommige ouders lezen al veel met hun kinderen, maar hopelijk wordt het door de game ook aantrekkelijker voor ouders die minder met lezen hebben.”

Het doel is dat ouders of verzorgers en kinderen samen plezier maken, benadrukt ze. “We willen niet dat ze te streng zijn, maar dat er een prettige sfeer ontstaat, waarin kind en volwassene zich met elkaar verbonden voelen. Doordat je oefent met wat goed gaat, heb je steeds een gezamenlijke succeservaring. Het kind leest ondertussen steeds beter, maar mag ook fouten maken.”

ADAPTIEF ALGORITME

De nieuwe versie die in oktober gelanceerd wordt, is nóg slimmer: de woorden waarmee je oefent, zijn afhankelijk van de letters die je al kent. Steenbeek: “Meestal starten kinderen met woorden met dezelfde beginletter als hun naam, omdat ze die vaak als eerste kennen. Als je Timo heet, oefen je eerst met woorden die beginnen met de t, zoals tas of tol. Daarna komen er letters bij.” Ook is de game beter afgestemd op het profiel van ieder kind. “We hebben op basis van kunstmatige intelligentie een adaptief algoritme ontwikkeld. Als een kind sneller leest en minder fouten maakt, krijgt het ook moeilijkere opdrachten. Stokt de voortgang, dan worden de opdrachten minder moeilijk.”

Een andere vernieuwing is de vriendelijke-

re feedback: als je iets verkeerd doet, staat er niet ‘fout!’, maar ‘probeer het nog een keer’. De makers hopen dat kinderen zo extra gemotiveerd blijven om door te spelen. Ook is er een grotere variëteit aan opdrachten, waarin gevraagd wordt naar de betekenis van woorden en zinnen en naar zowel letters als klanken. En met ‘verrassingszinnetjes’ speelt de game in op wat kinderen grappig vinden, zodat ze de stof beter onthouden. Als voorbeeld noemt Steenbeek het zinnetje ‘Ik besmeer mijn boterham met sokken’. “Dan denken je hersens: huh?! Kinderen moeten vaak lachen om dat soort zinnetjes. Dan wordt de leerervaring vanzelf weer positiever.” Nieuw in de game is ook het Geheugenpaleis, ontwikkeld door Radboud-geheugenonderzoeker Boris Konrad, met daarin vaak verwisselde letters, zoals de b en de d. Door woorden met deze letters in een afbeelding te plaatsen – bijvoorbeeld een dwerg in een slakom – gaan kinderen ze voor zich zien en zullen ze het woord beter onthouden.

OEFENEN WANNEER HET UITKOMT

Een game heeft volgens Steenbeek veel voordelen ten opzichte van papieren lesmethodes of offline opdrachten. “Wat vooral goed is, is dat de app het lees-

‘HET IS BETER OM
ELKE DAG **KORT TE**
OEFENEN DAN ÉÉN
KEER EEN LANGE TIJD’

niveau en de leessnelheid van het kind bijhoudt, waardoor de oefeningen altijd precies zijn afgestemd op wat het kind aankan.” Bovendien omvat de game koppelingen naar boe-kentips, afgestemd op ieders interesse en leesniveau, met de mogelijkheid een titel direct te downloaden als e-book of af te halen bij een bibliotheek in de buurt. Nog een voordeel is dat kinderen kunnen oefenen wanneer ze maar willen, als er maar een *device* in de buurt is, zoals een smartphone, een tablet of een laptop. Dus ook als ouders gescheiden wonen of een kind bij opa en oma is, is Letterprins beschikbaar. Er geldt wel een maximum van een kwartier per dag. Steenbeek: “Het is beter om elke dag kort te oefenen dan één keer in de week een langere tijd. Dan blijven de oefeningen beter hangen en vinden kinderen het leuker.”

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die niet snel lezen, daar hun hele leven last van kunnen houden, vertelt Steenbeek. “Een lage leessnelheid halen ze meestal niet meer helemaal in, waardoor ze op de middelbare school een leerachterstand kunnen oplopen en eerder uitvallen. Ook later, in hun werkende leven, lopen deze leerlingen tegen problemen aan. Ze doen dan vaker werk onder hun niveau vanwege de leesachterstand.”

“Bovendien blijkt dat mensen die meer lezen beter scoren op sociale en cognitieve vaardigheden. Het is daarom belangrijk dat we kinderen leesplezier bijbrengen, door ze mooie verhalen aan te bieden. Dus geen woordenlijstjes, maar betekenisvolle zinnen. Door verhalen te lezen, leren kinderen zich te verplaatsen in een ander en verbreden ze hun begrip van de wereld.”

DNA-PROFIELEN

De psycholinguïst hoopt dat onderzoekers in de toekomst meer kunnen leren van de data die de game verzamelt. “We willen de werking van bepaalde onderdelen, zoals het Geheugenpaleis, gaan analyseren. Daarnaast willen we ouders vragen of ze DNA van hun kind willen afstaan,

zodat we kunnen kijken of we bepaalde leerverschillen tussen kinderen kunnen verklaren aan de hand van hun DNA-profiel. We weten namelijk dat dyslexie vaak genetisch bepaald is. Met een DNA-profiel kunnen we soms al voorspellen of je makkelijk leert lezen in het huidige schoolsysteem of niet. Dan kun je die kinderen op een andere manier laten starten met lezen, bijvoorbeeld. Uiteindelijk willen we dat het schoolsysteem zo wordt ingericht dat elk kind zo makkelijk en leuk mogelijk leert lezen.” ■

**Radboud
Fonds**

DRAAG BIJ AAN LETTERPRINS

Voor de ontwikkeling, gebruiksvriendelijkheid en innovatie van Letterprins is Esther Steenbeek samen met het Radboud Fonds een crowdfunding gestart. Donaties helpen bovendien de app gratis te houden. Help je mee de leesvaardigheid van jonge kinderen te verbeteren? Doneer hier.

BOEK, ZWEET EN TRANEN

Cees Willemsen kwam vanwege de Socialistische Uitgeverij Nijmegen (SUN) hier geschiedenis (1975-1984) studeren. Begin juli promoveerde hij op de geschiedschrijving van deze uitgeverij.

Wat bewoog je om te promoveren? "Dat was niet zozeer mijn eigen ambitie, maar een voorwaarde van de universiteit. Oud-redacteur Henk Hoeks vroeg me of ik de geschiedenis van de SUN wilde schrijven. Bij de fondsenwerving daarvoor kwamen we onder meer bij de universiteit terecht. Van 2010 tot 2013 had ik hier een kleine aanstelling."

Waarom duurde het nog bijna tien jaar voor je promoveerde? "Ik moest als zelfstandig historicus noodgedwongen nieuwe opdrachten aannemen. Bovendien ging het schrijven bij het proefschrift minder snel dan ik gewend was. Ik had het gevoel dat een hele generatie over mijn rug meekeek: wat bakt-ie ervan?"

Moest je ook wennen aan academisch schrijven? "Ik schrijf altijd wetenschappelijk verantwoord, maar mijn stijl is essayistisch. Als ik schrijf over 'de dooi onder Chroesjtsjov na Stalin', ga ik ervan uit dat iedereen wel weet waar ik het over heb. Maar ik moest dan toch een voetnoot maken met een bronvermelding. Wat me ook stoorde, is dat het kennelijk als wetenschappelijk geldt om uitsluitend de allernieuwste literatuur te gebruiken. Als ik mijn geliefde historicus Rogier wilde citeren, was dat te oud. Alsof nieuwe interpretaties altijd beter zijn. Verder stuitte mijn gebruik van mondelinge bronnen op scepsis. Dat verbaasde me, want oral history is een erkende aanpak. Interviews met betrokkenen leverden mij nuances en informatie op die in notulen niet te vinden waren. Uiteindelijk heb ik als bijlage mijn gebruik van oral history verantwoord."

Heb je door je onderzoek een nieuw beeld van de SUN gekregen? "Als politiek geëngageerde jongeling stuitte ik begin jaren zeventig op interessante marxistische discussies, steeds gepubliceerd door de SUN. Nijmegen bleek het linkse epicentrum, daar wilde ik studeren. In de Nijmeegse CPN-afdeling leerde ik de kopstukken van de studentenbeweging kennen en via hen ook de SUN-redacteurs. Heel benaderbaar waren ze niet, het waren echte bonzen, maar ik vond hun discussies fascinerend. Veel meer dan ik destijds vermoedde, bleek onze katholieke achtergrond bepalend voor de receptie van het eigentijds marxisme. Beide 'heilsleren' delen het gemeenschapsgevoel en de zin voor rechtvaardigheid. Al werd me door mijn onderzoek ook duidelijk dat die gemeenschapszin bij de SUN nogal eens ontbrak. De redacteurs troffen elkaar als intellectuelen, niet als maatjes. Dat vond ik wel teleurstellend."

'DE HEROPLEVENDE BELANGSTELLING VOOR HET MARXISME, DIE HAAR UITEINDELIJKE BEKRONING VOND IN HET FONDS VAN DE NIJMEEGSE UITGEVERIJ SUN, WAS VOORAL EEN KATHOLIEKE ZAAK.'

(Uit: Een erfenis van het Aggiornamento, p. 30)

Cees Willemsen, **Een erfenis van het Aggiornamento.**

Socialistische Uitgeverij Nijmegen en de renaissance van het marxisme (1969-1983). Najaar 2022 verschijnt bij Uitgeverij Roelants een handelseditie.

'We zijn niet voor de

Kerk- en cultuurhistoricus Peter Nissen (1957) besloot voortijdig, op zijn 64^e, met emeritaat te gaan. Natuurwandelingen tijdens de lockdown deden hem beseffen wat hij het liefst is: een theoloog tussen de mensen. Hij hoopt dat zijn opvolger studenten blijft meegeven dat religie je kan raken en je leven kan veranderen.

TEKST BEA ROS | FOTO'S BERT BEELEN

In 1980 zag derdejaars theologiestudent Peter Nissen op het achttienjournaal zijn hoogleraren Edward Schillebeeckx en Bas van Iersel in Rome, omdat de eerste door het Vaticaan weer eens op het matje was geroepen. "Ik besepte met trots: onze faculteit doet ertoe. Er waren Amerikanen en Duitsers die Nederlands gingen leren om colleges van Schillebeeckx bij te wonen. Stafleden waren kerkelijk actief, ook buiten kantoortijden. Die binding met de geloofs-gemeenschap heb ik in de afgelopen 45 jaar sterk zien verminderen."

Ben je daarin teleurgesteld?

"Ja, maar dat verwijt ik niemand. De kerkelijke betrokkenheid is overal minder, de kerk is marginaal geworden en theologie heeft het overal in Nederland moeilijk."

Heb je daardoor ervaren dat jouw werk er minder toe deed?

Na een korte aarzeling: "De laatste twaalf jaren aan de faculteit zijn niet mijn gelukkigste geweest. Ik heb me binnen de theologie gemarginaliseerd gevoeld. Dat is voor een deel mijn eigen schuld."

Nissen legt uit hoe hij door strubbelingen met de bisschoppen niet meer mocht doceren in de theologieopleiding. Hij verkaste in 2008 naar Tilburg om een jaar later toch weer terug te keren op het Nijmeegse nest, maar toen, noodgedwongen, binnen de nieuwe opleiding religiewetenschappen. "Ik kon mijn oude vak niet meer geven en dat heb ik heel jammer gevonden."

Wat maakt een theoloog anders dan een religiewetenschapper?

"Beiden bestuderen het fenomeen religie, maar als theoloog probeer je een stap verder te gaan dan alleen beschrijven en analyseren. Een religiewetenschapper spreekt geen oordeel uit, een theoloog mag dat wel. Van bepaalde godsbeelden kan een theoloog bijvoorbeeld >

afgrond gemaakt'

zeggen: dit past beter of slechter bij de christelijke geloofstraditie. Verder is de religiewetenschapper een buitenstaander. Ook al is hij gelovig, dan doet hij een stap terug. Een theoloog beoefent zijn vak vanuit een engagement met de traditie waarvan hij de religie beoefent. Dat maakt theologie niet minder wetenschappelijk, want je kunt systematisch nadenken over je geloofstraditie en verantwoording afleggen over je argumenten, zodat iedereen het kan checken. Een derde verschil is dat de theoloog de traditie van de eigen religie bestudeert, terwijl een religiewetenschapper principieel vergelijkend werkt. Anders gezegd:

religiewetenschap gaat de breedte en theologie de diepte in.”

Geldt dat engagement ook voor jouw specialisme, de kerkgeschiedenis? Want dat is toch in wezen een historisch metier?

“Je benut inderdaad de methodes van de historicus, maar het waarom is anders. Als kerkhistoricus wil ik bijdragen aan vraagstukken binnen de kerk van nu. Wat ik altijd belangrijk heb gevonden, is om de pluri-formiteit van de christelijke traditie te laten zien aan degenen met een fundamentalistische of centralisti-

‘De aandacht voor de gewone gelovige blijft’

De komst van Justine Bakker in de faculteit kruiste met het vertrek van Peter Nissen. “Ik wil studenten laten nadenken, met de aanmoediging: ga door, duik erin.” Bakker reageert op drie uitspraken van Nissen.

Een religiewetenschapper spreekt geen oordeel uit, een theoloog mag wel een oordeel vellen.

“Ik ben een religiewetenschapper. Mijn vak beoefen ik niet vanuit een engagement met een specifieke religie, zoals Peter doet. Ik ben niet eens religieus opgevoed. Het is niet mijn taak om een oordeel te vellen over de waarheid of waarschijnlijkheid van een bepaalde religieuze ervaring, in die zin spreek ik geen oordeel uit. Ik wil onderzoeken wat zo’n ervaring betekent voor mensen, welke denkbeelden erachter zitten, in welke context de ervaring zich voordoet. Maar dat wil niet zeggen dat de wetenschap die ik bedrijf neutraal of zuiver objectief is. Inmiddels weten we ook dat neutrale of zuiver objectieve wetenschap niet bestaat. Dit is ook juist wat ik studenten wil meegeven: in het derdejaars bachelorvak ‘Inheemse religies’ blijf ik daarom dicht bij het opgegeven studiemateriaal, waaronder wetenschappelijke teksten, podcasts, films en documentaires. We onderzoeken samen welke mogelijke aannames en vooroordelen ten grondslag liggen aan deze teksten, welke termen, categorieën en theorieën worden gebruikt en wat de consequenties daarvan zijn, en tegen de achtergrond van welk vraagstuk en welk onderzoeksveld de teksten zijn geschreven of gemaakt. Zo lezen we een tekst van Gerard Zegwaard, die zowel missionaris als antropoloog was. Wat voor invloed heeft deze dubbelrol op de observaties die hij doet en de conclusies die hij trekt?”

Er is meer aandacht gekomen voor de geloofsbeleving van de gewone gelovigen. Ik hoop dat die aandacht blijft.

“Die blijft zeker. Binnen religiewetenschappen komt er steeds meer aandacht voor wat we ‘geleefde religie’ noemen: meer

aandacht voor wat ‘gewone’ mensen doen, voor alledaagse ervaringen, plekken en momenten. Kortom: meer aandacht voor de geleefde werkelijkheid, voor hoe mensen in hun dagelijks bestaan omgaan en worstelen met voorschriften en tradities, en niet uitsluitend op wat wordt voorgeschreven. Een eyeopener voor mij was het boek *New World A-Coming* van Judith Weisenfeld, waarin ze de geleefde werkelijkheid onderzoekt van Amerikanen die zich hadden aangesloten bij de Nation of Islam of andere Afro-Amerikaanse nieuwe religieuze bewegingen. Ik heb zelf ook onderzoek gedaan naar de Nation of Islam, maar richtte me toen uitsluitend op het idee-engoed van twee belangrijke leiders en een vrouwelijke theoloog; door Weisenfelds boek zag ik dat dit ook anders kan.”

Ik hoop dat Justine religie niet louter als interessant fenomeen behandelt, maar studenten ook meegeeft dat religie je kan raken en je leven kan veranderen.

“Ik zie het niet als mijn voornaamste taak om studenten mee te geven dat religie mensen kan raken, dat het levens kan veranderen. Ik wil studenten leren nadenken over religie, over de enorme verscheidenheid en complexiteit aan en binnen tradities, fenomenen, verhalen en ervaringen die we onder de noemer ‘religie’ scharen. En ik wil samen nadenken over hoe we religie bestuderen, in verleden en heden, welke concepten, raamwerken en categorieën we als religiewetenschappers gebruiken en gebruikten om deze fenomenen te duiden. Dat kan niet meer dan het topje van de ijsberg zijn, met de aanmoediging: ga door, duik erin. Je gaat dan vanzelf vragen stellen over de vanzelfsprekendheid van je eigen kennis, ontdekken dat er andere manieren zijn om naar religieuze fenomenen en het concept religie te kijken. Je ontdekt je eigen bias, je gaat je eigen vooroordelen problematiseren. Dat kun je ook een vorm van geraakt zijn noemen.”

sche opvatting. Neem de kwestie van het ambt in de kerk: kunnen vrouwen toegelaten worden tot het gewijde ambt? Als kerkhistoricus kan ik laten zien dat dat ambt ooit veelvormiger was. De kerk is altijd dynamisch geweest en regels liggen minder vast dan veel mensen denken of willen.”

DIENTSTBAARHEID

Nissen zag niet alleen zijn faculteit veranderen, maar ook de universiteit als geheel. En wat hij zag, beviel hem niet. “Ik heb een idealistisch, misschien romantisch beeld van de universiteit als een gemeenschap die gericht is op kennisuitwisseling, intellectueel debat en vorming van jonge mensen. Daar zie ik in de huidige universiteit weinig meer van terug. De universiteit is verzakelijkt en het contact met studenten is afstandelijker geworden. Ik miste ook de intellectuele uitwisseling met collega's. Stafberaden gingen alleen nog maar over een nieuw protocol of een ander digitaal systeem, niet meer over inhoud. Dat was voor mij een reden om te zeggen: het is mooi geweest. Ik heb goede herinneringen aan de universiteit en me verbonden gevoeld. Dat wil ik graag vasthouden en daarom ben ik gestopt.”

En je hebt niet het idee dat je door je vertrek minder theoloog bent?

“Nee, eerder meer. Wat ik nu doe en schrijf, is veel theologischer dan wat ik lang heb kunnen doen. Vroeger had ik bij verzoeken om zulke artikelen moeten zeggen: nee, helaas, dat is niet *peer reviewed* en telt niet mee in de ranking. Terwijl ik dat nooit belangrijk heb gevonden en liever voor een breder publiek schrijf. Voor mij is het sleutelwoord dienstbaarheid: met mijn kennis probeer ik mensen die op zoek zijn en iets willen weten over hun geloof, een stapje verder te brengen.”

Wat is jouw wetenschappelijke erfenis?

“Er is meer aandacht gekomen voor de geloofsbeleving van de gewone gelovigen. Daar heb ik een rol in gespeeld en ik hoop dat die aandacht blijft. Er is ook meer belangstelling gekomen voor de geschiedenis van de spiritualiteit. Ik heb mijn best gedaan te tonen dat spiritualiteit niet boven de geschiedenis staat, als een *freischwebend* verschijnsel, maar altijd geworteld is.”

Wat hoop je dat je opvolger meeneemt van jouw aanpak?

“Mijn leerstoel was persoonsgebonden, er komt geen opvolger. Justine Bakker neemt mijn colleges bij religiewetenschappen over. Zij is een typische religiewetenschapper. Toch hoop ik dat ze religie niet louter als interessant fenomeen behandelt, maar studenten ook meegeeft dat religie kan raken en je leven kan veranderen.” Nissens laatste leerstoel – in totaal bekleedde hij er vijf – was Oecumenica. Met zijn vertrek verdwijnt in Nederland de enige leerstoel op dit vakgebied. Heel jammer, vindt hij. “Er gebeuren in de verhoudingen tussen de christelijke tradities heel interessante dingen. Mensen nemen steeds makkelijker elementen van elkaar over. Zo is er in de protestantse kerk een enorme belangstelling voor het kloosterleven en hebben katholieken het bijbel lezen ontdekt. Het is goed om die kruisbestuiving ook wetenschappelijk te doordenken.”

Is het oecumenische ideaal dat alles samenkomt?

“Nee, juist diversiteit is waardevol. Het is wel heel belangrijk dat de christelijke kerken stoppen elkaar als concurrent te zien of, nog erger, elkaar afschrijven. Dat is in de katholieke kerk met deze paus gelukkig minder aan het worden, maar in 2000 nog publiceerde de latere paus Ratzinger

Dominus Iesus, waarin hij heel duidelijk stelde dat er maar één ware kerk is. Dat is niet meer van deze tijd. Maar ik ben er helemaal niet voor dat het wereldchristendom één pot nat wordt. Integendeel. Diversiteit is geen probleem, maar een verrijking. Dat is een van de redenen voor mijn terugkeer naar de katholieke kerk, het is de meest pluriforme kerk ter wereld. En tegelijkertijd is er door de liturgie ook eenheid.”

Je hebt de overstap gemaakt naar de remonstrantse kerk. Maar je had last van heimwee, hoorde ik?

“Ja, de remonstrantse kerk is nooit mijn thuis geworden. Ik ben er heel gastvrij ontvangen, maar het bleef toch altijd voelen als een vreemd pak. Destijds ben ik uit de katholieke kerk weggelopen uit boosheid over het uitblijven van vernieuwingen. Dat ik terugkeer, heeft met mildheid te maken. De katholieke kerk is een beetje veranderd dankzij paus Franciscus, maar ik ben vooral zelf veranderd. De boosheid is gezakt en ik zeg nu: het is niet ideaal, maar we moeten het ermee doen en ik wil meewerken aan een geest van verdraagzaamheid. Met deze paus en de huidige bisschop in Den Bosch zie ik kansen. Die stralen mildheid uit.”

Hoe ben je zelf veranderd?

“Tijdens de eerste lockdown ben ik meer gaan wandelen en dat heeft heel veel met me gedaan. Vroeger was ik tijdens het wandelen altijd in mijn hoofd bezig met werk. Nu kreeg ik opeens oog voor de dingen om me heen. Ik zag de bomen en raakte verwonderd over hoe iedere boom een kunstwerkje is. En dan al die soorten mossen! Ik leerde om niet meer van alles te willen, of beter, te ontdekken wat ik echt wil. Ik heb geen grote ambities meer. Waar ik kan, wil ik dienstbaar zijn. Maar ik hoef mezelf niet meer te bewijzen.”

Heeft het ook je geloofsbeleving veranderd?

“Het heeft mijn besef van gedragen worden versterkt. Wat voor mijn geloof heel belangrijk is, is het besef dat je er mag zijn zoals je bent, dat God mij draagt. Wandelen is voor mij als een getijdengebed, een lofzang op het wonderlijke en schone. Eigenlijk wandel ik met God. Letterlijk en figuurlijk grond onder mijn voeten. We zijn niet voor de afgrond gemaakt.” ■

PLEKKEN STRAATNAAM

Uiteraard had Nijmegen van oudsher straatnamen. Die hadden een 'praktische' oorsprong: straten werden genoemd naar een klooster (Broerstraat), hun functie (Markt) of belang (Grotestraat). Op schrift bestonden ze op vogelvluftafbeeldingen of plattegronden, waar straten en belangrijke gebouwen in de legenda vermeld werden. De oudst bekende plattegrond is van Isaac van Geelkercken en stamt uit 1639. In de stad zelf waren er lange tijd geen aanduidingen.

In de negentiende eeuw ont kwam ook Nijmegen niet aan de moderne tijd, met steeds meer vreemdelingenverkeer. In zijn *Kroniek van de 19e eeuw* noteert Van Schevichaven in 1863, kort voor de opening van de eerste spoorlijn, als nieuwtje: 'In dit jaar zijn alhier voor het eerst de namen der straten op bordjes aan de hoekhuizen aangebracht, waarvoor betaald werd f 198,96.' Volgens de onvolprezen historische gulden-calculator van het IISG is dat het equivalent van ruim € 2.300 anno nu. Dus de gemeente was klaar met een koopje.

Van die eerste generatie bordjes zijn er geen meer over. De oudste nog bestaande zijn ingemetselde exemplaren op onder meer de Ganzenheuvel en de Karregas. Straatnamenexpert Rob Essers meldt op de website Noviomagus.nl iets over de herkomst ervan: ze zijn van 'geëmailleerd lava. Dergelijke tegels werden in 1884 door een vertegenwoordiger van het huis Gillet uit Parijs bij een vergadering van Architectura et Amicitia in Amsterdam getoond'. Ik heb er geen systematisch onderzoek naar gedaan, maar wie erop let, kan ook latere sporen vaststellen. Zelf groeide ik op in een straat met (nog) een prachtig geëmailleerd bord, in het traditionele blauw met witte letters, waarop behalve de straatnaam, in twee regels eronder ook de herkomst van de naam in kwestie werd vermeld. Ik weet niet of ze er nog zijn, ik weet wel dat ze op een zeker moment erg populair werden bij verzamelaars van borden in email. Bordjes die je nog weleens ziet, zijn de metalen donkerblauwe exemplaren met witte letters in reliëf erop. Ik vermoed dat die in de loop van de jaren zestig in zwang raakten. Later verschenen de kunststof edities waarvan, als ik het

goed zie, de nieuwste variant die is met een wit kader rondom. Tussen al die bordjes neemt het bord 'Jozef Israelsstraat', op de hoek met de Rembrandtstraat, een merkwaardige plaats in. Het is een houten bordje dat met twee haken aan de muur hangt, de belettering duidelijk enigszins provisorisch met een sjabloon vervaardigd. Lange tijd was het bordje door klimop aan het zicht onttrokken, nu hangt het weer in zijn wat onbeholpen glorie. Mijn (nog te bewijzen) theorie is dat dit bord stamt uit 1944. Tijdens de bezetting werden straatnamen die verwezen naar Joden of leden van het Koninklijk Huis vervangen. De Jozef Israelsstraat was omgedoopt in Jacob Marisstraat. Al op 25 september, nog geen week na de geallieerde intocht, meldde burgemeester Van der Velden in *De Gelderlander* dat alle gewijzigde straatnamen 'hun vroegere officiële titels hebben teruggekregen'. Men zal dit ook snel op straat hebben willen tonen. Ik vermoed dat dit provisorische bord er zo gekomen is en nooit meer is weggehaald.

JOS JOOSTEN ALUMNUS.
PUBLICEERT GEREGELD OVER DE
GESCHIEDENIS VAN NIJMEGEN

Radboud community

Na je afstuderen blijven we graag met je **in contact**. Op allerlei verschillende manieren. We bieden **nascholing**, je kunt bij ons **netwerken**, de wetenschap volgen of **aan de wetenschap bijdragen** door te doneren. Je leest er meer over in dit katern.

Op de hoogte blijven? Update je gegevens via: **www.ru.nl/alumni/update-gegevens**

Hoe blijf jij je ontwikkelen?

In de wereld van nu is het nodig dat je blijft leren. Radboud Academy speelt in op heden-daagse vraagstukken uit de samenleving, gevoed door actuele wetenschappelijke inzichten. Met onze zeven faculteiten ontwikkelen we innovatief vervolgonderwijs voor professionals en breed geïnteresseerden die zich professioneel of persoonlijk willen blijven ontwikkelen.

De lerende samenleving

Om het aanbod – variërend in vakgebied, vorm en duur – goed te laten aansluiten op leerbehoeftes, werken we samen met een keur aan organisaties en bedrijven. Heeft ook jouw organisatie een innovatieve oplossing nodig voor een probleem? Met onze inhoudelijke en didactische expertise vertalen we je organisatiedoelen naar een flexibel leertraject dat aansluit op de vraagstukken en uitdagingen van je team. Neem contact op via radboudacademy@ru.nl

UITGELICHT

Beroepsopleiding Gemeentjuristen **‘Het werkveld is continu in beweging’**

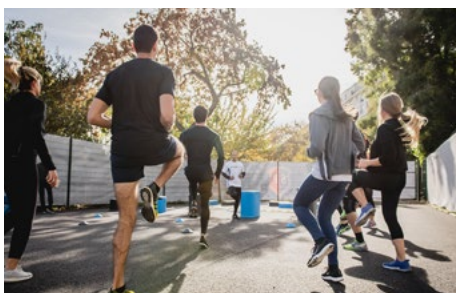
Met een intensief programma belicht het Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs (CPO) van de rechten-faculteit nieuwe ontwikkelingen in het werkveld van gemeentjuristen. “Ik pak het studiemateriaal er nog steeds regelmatig bij”, zegt Elsbeth van den Berg, jurist van de gemeente Apeldoorn en deelnemer aan het programma in 2020-2021.

De ontwikkelingen in het werk van de gemeentjuristen buitelen over elkaar heen, met nieuwe of veranderende regels over de privacy, aanbestedingen, afhandeling van beroepen en bezwaren van burgers of – dat komt er nog aan – de nieuwe Omgevingswet. De negen maanden durende opleiding Gemeentjuristen biedt op alle vlakken een update; een uitkomst voor afgestudeerde juristen bij wie de brede juridische basiskennis wat is weggezakt. Bijvoorbeeld voor Elsbeth van den Berg, afgestudeerd in Nijmegen in 2017 en sinds 2019 werkzaam als jurist bij de gemeente Apeldoorn. “Ik ben afgestudeerd in het privaatrecht, en daarin nu ook voornamelijk werkzaam, maar bij een gemeente moet je ook veel kennis hebben van het publiekrecht. Voor mij een andere wereld. Die kennis daarover was weggezakt.”

In the spotlight

In elke editie doen we per vakgebied een greep uit het rijke aanbod van Radboud Academy en de aangesloten opleidingscentra van de faculteiten.

Beleid, bestuur en politiek RUIMTE VOOR BEWEGEN

In deze cursus leer je op basis van theorie en praktijk wat de beste interventies zijn om een omgeving in te richten die bijdraagt tot meer beweging en gezonder gedrag. Wetenschappers prof. dr. Steenbergen, prof. dr. Van der Krabben en praktijkexpert Van Eck van advies-, ontwerp-, en ingenieurs-

bureau Kragten bieden je *evidence-based* handvatten om verbanden te leggen tussen beweegstimulering en ruimtelijke ordening om gezondheidswinst te kunnen realiseren. Gestimuleerd door de nieuwe Omgevingswet. Start: 29 september 2022 | Aangeboden door: Radboud Centrum Sociale Wetenschappen
Meer informatie: www.rcsw.nl/ruimtevoorbewegen

Communicatie, marketing en media

TRAIN-DE-TRAINERS CURSUS PRATEN MET KINDEREN (PMK)

PMK is voor hbo- en wo-professionals die opvoedingshulp aan ouders en gezinnen biedt. Hoe kan een cursusleider samen met de deelnemende ouders een maximaal effect bereiken?

FOTO: ERIK VAN 'T HULLENAR

wat je wilt, moet je vooraf een alternatief achter de hand hebben waarmee je akkoord kunt gaan. Dit inzicht is ook handig voor je persoonlijk leven.”

Meerwaarde van ontmoeting

Elsbeth van den Berg genoot haar opleiding in coronatijd, wat de contacten met medecursisten heeft beperkt. Toch kreeg ze ook online wel iets mee van de meerwaarde om collega's te ontmoeten die in geheel verschillende domeinen werken, in het sociaal veld of de ruimtelijke ordening. “Het contact is een meerwaarde van de opleiding.” Zo werkte ze steeds voorafgaand aan de bijeenkomsten met medecursisten aan de huiswerkopdrachten. “Ik heb al heel veel van de opleiding opgestoken, maar wie nu in normale tijden kan deelnemen, zal er dankzij het intensieve onderling contact nog meer kunnen uithalen.”

Hoewel het werkveld in beweging blijft – zie bijvoorbeeld de nieuwe Omgevingswet – zal Van den Berg zich niet gauw opnieuw inschrijven. “Daar is de opleiding te intensief voor. Het is voor mij vanaf nu voldoende om me op deelgebieden kort bij te spijkeren. Deze opleiding is heel breed, zeker een keer nuttig, maar het kost je ook wel veel tijd.” Wat je terugkrijgt is materiaal waar je nog lang van kunt profiteren, zo ervaart Van den Berg nu. “Nog regelmatig pak ik het studiemateriaal erbij om weer iets op te zoeken.” Zo had ze laatste een geschil met een burger over de toegestane breedte van een uitweg, de verbinding tussen het erf en het publieke domein. Bij dat soort kwesties is een brede blik op de materie gewenst, legt ze uit. “Het allround overzicht dat de cursus bood, was erg nuttig.”

Meer informatie: www.gemeentejurist.nl

De negende maanden durende opleiding bracht Van den Berg wat ze ervan hoopte: handvatten voor de alledaagse praktijk. “In je studie krijg je het allemaal wel uitgelegd, maar vooral in theorie. De opleiding heeft me meer houvast gegeven om met de alledaagse casussen om te gaan en heeft me inzicht gegeven in de verhouding met de gemeenteraad, het bestuur en de burgers.” Zo werd ze doordrongen van de praktijk in de afhandeling van een burgerberoep: “Ik heb geleerd om altijd te proberen om in een informeel contact vooraf tot een vergelijk te komen.”

Een ander inzicht dat ze heeft opgedaan, ligt op het vlak van de onderhandelstrategie: zorg dat je bij het ingaan van een onderhandeling, met een burger of private partij, vooraf voor jezelf de grenzen bepaalt, mocht het eerste bod stuklopen. “Als je er niet uitkrijgt

Start: 24 november 2022 | Aangeboden door:
Radboud Centrum Sociale Wetenschappen
Meer informatie: www.rcsw.nl/pmk

INCLUSIEF COMMUNICEREN

Meer en meer organisaties streven naar een cultuur waarin iedereen zich gezien, gehoord en gewaardeerd kan voelen. Dat vraagt om interculturele competentie: het vermogen om succesvol om te gaan met alle verschillen tussen mensen.

Start: 19 oktober 2022 | Aangeboden door:
Radboud in'to Languages
Meer informatie: www.ru.nl/into/inclusie

STUKKEN BETER SCHRIJVEN

Hoe zet je je verhaal overzichtelijk, overtuigend en met een heldere kernboodschap op papier? Tijdens de training

Stukken beter schrijven nemen we het beleidsproces onder de loep en loodsen we je stap voor stap door het schrijfproces voor een heldere beleids- of adviestekst.

Start: 8 december 2022 | Aangeboden door:
Radboud in'to Languages

Meer informatie: www.ru.nl/into/schrijven

Economie, management en organisatie

DEELTIJDMASTER BEDRIJFSKUNDE

Je leert in deze deeltijdmaster hoe je huidige en toekomstige organisaties op een verantwoorde manier kunt veranderen en (her)ontwerpen. Met als doel dat zij duurzame bijdrages leveren aan de maatschappij, goed werk bieden met ruimte voor jou om je te ontwikkelen

én gezonde financiële prestaties leveren.

Start: 1 november 2022 | Aangeboden door:
Radboud Management Academy

Meer informatie: www.ru.nl/rma/bedrijfskunde

DIVERSITEIT & INCLUSIE

Diversiteit en inclusie zijn van belang voor organisaties omdat bredere perspectieven leiden tot betere besluitvorming, en omdat het bijdraagt aan de sociale verantwoordelijkheid van organisaties. Maar het gaat niet vanzelf, het vraagt een heldere strategie en goed leiderschap.

Start: 16 november 2022 | Aangeboden door:
Radboud Management Academy

Meer informatie: www.ru.nl/rma/diversiteit-inclusie

Filosofie, religie en ethiek

VIJFDELIGE CURSUS REVOLUTIE & DEMOCRATIE: ACHTERGRONDEN VAN EEN URGENTE KWESTIE

Sinds de aanval van Trumps stoottroepen op het Capitool in Washington op 6 januari 2021 en zeker sinds de inval van Poetins Rusland in 'broederland' Oekraïne op 24 februari 2022, weten we opnieuw waar wij in het Westen voor staan: voor vrijheid en democratie en tegen onderdrukking en autoritarisme. En toch: 'weten' we dat echt? Beseffen we wel wat het betekent dat onze vrijheid en democratie gegrond zijn in de grote revoluties van de achttiende eeuw, de Amerikaanse van 1776 en de Franse van 1789? Hebben we wel door hoe we die revolutionaire erfenis meedragen, ten goede en ten kwade? Tijdens deze *For The Curious*-cursus, die toegankelijk is voor iedereen, behandelen we bovenstaande vragen en leggen daarbij een link tussen heden en verleden.

Start: 1 november 2022 | Aangeboden door: Radboud Academy

Meer informatie: www.ru.nl/ra/rd

INTERACTIE METHODIEK VOOR RELATIONELE ONTWIKKELING (IMRO)

Hoe stem je je behandeling af op cliënten met uiteenlopende gedrags- en sociaal-emotionele problemen? Reguliere behandelingen hebben niet altijd het effect waar je vooraf op had gehoopt. Niet voor iedereen biedt een cognitieve of verbale aanpak immers de oplossing. 'Beweging-als-houvast' biedt dan een kansrijk alternatief. Hoe? Door niet enkel van verbale communicatie en taal gebruik te maken, maar aan-

gepaste lichaamstaal en aangepast stemgebruik als werkzame instrumenten in te zetten. In de cursus krijg je ruim de tijd om je de methode eigen te maken. Gedurende een periode van negen maanden word je intensief begeleid. Je krijgt individuele mondelinge en schriftelijke feedback, zowel van de docenten als van medecursisten.

Start: 3 november 2022 | Aangeboden door: Radboud Centrum Sociale Wetenschappen
Meer informatie: www.rcsw.nl/imro

VIERDAAGSE CURSUS DE WONDEREN VAN HET LEVEN LANG LEREN

Hoe leren jonge kinderen cognitieve en sociaal-emotionele vaardigheden in hun eerste levensjaren? En hoe blijven mensen in staat om te leren tijdens een latere levensfase? Leren wordt vaak geassocieerd met onderwijs: het leren van kennis en kunde vanuit een boek of een theorie. Maar we kunnen juist op de werkplek zoveel ontwikkelen. Hoe werkt dit dan? In deze *For The Curious*-cursus, die toegankelijk is voor iedereen, krijg je een goed beeld van recent onderzoek naar menselijk leren over de levensloop.

Start: 1 november 2022 | Aangeboden door: Radboud Academy

Meer informatie: www.ru.nl/ra/wlll

Gezondheid, zorg en welzijn NEUROPSYCHOLOGISCHE DIAGNOSTIEK BIJ KINDEREN EN JEUGDIGEN

Neuropsychologische diagnostiek geeft inzicht in de cognitieve en sociaal-emotionele beperkingen van een kind. En als je kinderen met leerproblemen, ADHD, ASS of andere hersenaandoeningen de juiste hulp wilt bieden, is kennis van de neuropsychologie onmisbaar. In deze cursus leer je alles over de bijzondere breinen van deze kinderen.

Start: 27 september 2022 | Aangeboden door: Radboud Centrum Sociale Wetenschappen

Meer informatie: www.rcsw.nl/npd

ICT, AI en informatieverwerking BUSINESS DATA SCIENTIST

Data zijn van groot belang voor succes in organisaties, zowel in operationele, tacti-

sche als in strategische besluitvorming. Dat vereist de ontwikkeling van nieuwe patronen, competenties en vaardigheden, individueel én als organisatie. In deze opleiding leer je om te gaan met inrichtings- en verandervraagstukken. Zodat jij jouw organisatie of klant kunt helpen succesvol te worden met data.

Start: 6 oktober 2022 | Aangeboden door: Radboud Management Academy

Meer informatie: www.ru.nl/rma/bds

Kunst, cultuur en geschiedenis

RADBOD GESCHIEDENIS

NASCHOLINGSCONFERENTIE

De jaarlijkse nascholingsconferentie biedt inspirerende lezingen en workshops die aansluiten op de historische contexten van het havo- en vwo-eindexamen. Verdiep je in China's Grote Sprong Voorwaarts, slavernij in Suriname of de transatlantische slavenhandel van het Britse rijk. Je gaat met verschillende bronnen en werkvormen aan de slag die je kunt toepassen in je eigen les. De nascholingsconferentie wordt gehouden in Hotel Van der Valk Nijmegen-Lent.

Start: 30 september 2022 | Aangeboden door: Radboud Pre-University College

Meer informatie: www.ru.nl/puc/geschiedenis

Natuurwetenschappen en wiskunde

DOCENTENDAG WISKUNDE

Op dinsdag 11 oktober vindt de wiskundedialog plaats, een studiedag voor eerste- en tweedegraads wiskundeleraars, over

de nieuwste ontwikkelingen binnen het voortgezet onderwijs.

Naast een openings- en slotlezing zijn er drie workshoprondes. Afsluitend is er ruimte om met elkaar bij te praten onder het genot van een hapje en een drankje tijdens de borrel.

Start: 11 oktober 2022 | Aangeboden door:

Radboud Pre-University College

Meer informatie: www.ru.nl/docentendagwiskunde

DOCENTENDAG BIOLOGIE

Deze docentendag praat je bij over de nieuwste inzichten en mogelijkheden binnen de gentherapie, bekeken vanuit verschillende contexten en met ruimte voor de ethische aspecten rondom dit onderwerp. Behalve lezingen bezoek je het vissenlab (Ushers-syndroom onderzoek) en volg je een digitale workshop.

Start: 14 oktober 2022 | Aangeboden door:

Radboud Pre-University College (i.s.m. het Radboudumc en Radboud Instituut voor Science in Society)

Meer informatie: www.ru.nl/docentendagbiologie

Onderwijs, pedagogiek en coaching

LERARENOPLEIDING VOORTGEZET ONDERWIJS

Wil jij leraar worden? De Radboud Universiteit biedt hiervoor verschillende mogelijkheden en routes. Direct betaald voor de klas kan bijvoorbeeld via de route zij-instroom. Kies de lerarenopleiding die bij jouw wensen, kwaliteiten én situatie past.

Start: september 2023 | Aangeboden door:

Radboud Docenten Academie

Meer informatie: www.ru.nl/opleidingen/lerarenopleidingen

DOCENTENDAG AARDRIJKSKUNDE

In de huidige samenleving vormt globalisering een interessante maatschappelijke uitdaging voor geografen, planologen en milieukundigen. Geografische informatie, kaarten en *storymaps* spelen daarin een ondersteunende, verdiepende en debat-bepalende rol.

Start: 6 oktober 2022 | Aangeboden door:

Radboud Pre-University College

Meer informatie: www.ru.nl/puc/aardrijkskunde

Persoonlijke ontwikkeling en leiderschap

25-UURS BASISCURSUS SCHEMATHERAPIE

Schema's ontwikkelen zich vanaf de vroege jeugd en worden in de adolescentie al zichtbaar. Ieder kind heeft basisbehoeften en als deze onvoldoende ingevuld worden door interactieproblemen tussen kind en omgeving, of door beschadigende omstandigheden, kan stagnatie optreden in de persoonlijkheidsontwikkeling. Met de 25-uurs basis cursus Schematherapie leer je patiënten een begrijpelijke taal om hun psychische en sociale functioneren te doorgronden.

Start: 30 november 2022 | Aangeboden door:

Radboud Centrum Sociale Wetenschappen

Meer informatie: www.rcsw.nl/basis schematherapie

ZESDAAGSE TRAINING YOUNG PROFESSIONAL PROGRAMME

Wie ben jij als professional? De overgang van je wetenschappelijke opleiding naar het werkende bestaan gaat gepaard met veel nieuwe vragen. Wat vind ik belangrijk? Hoe kan ik van meerwaarde zijn voor de organisatie waar ik werk? En hoe kan ik meer verantwoordelijkheid nemen, zonder over mijn eigen grenzen heen te gaan? Radboud Academy biedt jou als starter op de arbeidsmarkt de mogelijkheid om tijdens het Young Professional Programme stappen te maken in je professionele en persoonlijke ontwik-

keling door te werken aan onder andere je talenten, drijfveren, skills, zelfvertrouwen en veerkracht.

Start: november 2022 | Aangeboden door:

Radboud Academy

Meer informatie: www.ru.nl/ra/ypp

Taal

SPREEK JE TALEN

Languages open up new worlds!

17 talen! Welke leer jij deze herfst?

Start: 10 oktober 2022 | Aangeboden door:

Radboud in'to Languages

Meer informatie: www.ru.nl/into/talen

DOCENTENDAG FRANS - LE(S) FRANÇAIS D'AUJOURD'HUI

In verschillende lezingen en workshops ontdek je deze dag de veranderlijkheid van de Franse taal. Ook krijg je een aantal praktische handvatten om hier in je eigen onderwijs aandacht aan te besteden. We sluiten de dag af met een wijnproeverij, diner en slotlezing door Stefan de Vries.

Start: 6 oktober 2022 | Aangeboden door:

Radboud Pre-University College

Meer informatie: www.ru.nl/puc/frans

Leven Lang Ontwikkelen Week

Wil jij een betekenisvolle bijdrage leveren aan onze veerkrachtige samenleving? Blijf je dan ontwikkelen aan de Radboud Universiteit! Tijdens de online Leven Lang Ontwikkelen Week van 17 t/m 21 oktober 2022 kun je introducerende webinars over ons aanbod volgen, kennis maken met de docenten en je vragen stellen over het bij- en nascholen aan de Radboud Universiteit. Geheel kosteloos en vrijblijvend!

Meld je aan via: www.rcsw.nl/levenlangontwikkelen

AGENDA

De natuur een stem

De natuur komt door menselijk ingrijpen nogal eens in de knel. Maar wat als een berg, rivier of bos dezelfde rechten zou hebben als een persoon en de stem van de natuur bovendien mee werd genomen bij politieke beslissingen? Kom luisteren naar juriste Sophia de Vries en historicus Wim van Meurs en denk mee over wat er gebeurt als de natuur een stem krijgt.

Maandag 26 september | 20.00 - 21.30 uur | LUX, Nijmegen | Radboud Reflects, Radboud Green Office en Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Tijd voor een nieuwe democratie?

Vier programma's over de grootste dreigingen en kansen voor onze democratische samenleving. Met minicolleges van onder anderen de politicoloog Kristof Jacobs en filosoof Herman Ghijzen. Filosoof Mathijs van de Sande en politicoloog Gaard Kets verzorgen een lezingen en een filosofische workshop.

Vrijdag 30 september en zaterdag 1 oktober | LUX, Nijmegen | Radboud Reflects en Grondfest

Weekend van de wetenschap

Neem een kijkje achter de schermen bij het Radboudumc en denk verder bij de verdiepende lezingen van Radboud Reflects. Theoloog Annemarijke van der Woude laat je nadenken over het goede leven én het goede sterven. Socioloog Lotte Krabbenborg vertelt over de veranderende zorg door AI, de inzet van robots en andere

technologie. Als derde spreker reflecteert gedragspsycholoog Harm Veling op ons veranderende eetgedrag.

Zondag 2 oktober | Radboud Reflects en Radboudumc, als onderdeel van het Weekend van de Wetenschap

Nietzsche en het succes van de digitale revolutie

Wat maakt ons zo vatbaar voor de allure van digitale technologie? Filosoof Hans Schnitzler vraagt zich af of we ons laten leiden door digitale technologie omdat we nergens meer in geloven.

Dinsdag 11 oktober | 20.00 - 21.30 uur | Collegezaalencomplex, Radboud Universiteit

Big Tech aan banden?

Nepnieuws, ongepast gepersonaliseerde advertenties en polariserende algoritmes: het ooit zo open internet staat onder druk. Dit heeft een negatieve impact op burgers en consumenten, maar ook op het functioneren van de democratie. Reden voor de Europese Unie een nieuwe wet aan te nemen die de macht van Big Tech aan banden moet leggen. Maar kunnen we wel grip krijgen op de grote technologieplatforms? En is dit wel wenselijk? Een programma met Europarlementariër Paul Tang, jurist Frederik Zuiderveen Borgesius en filosoof Bernd Hoeksema.

Donderdag 13 oktober | 20.00 - 21.30 uur | Collegezaalencomplex, Radboud Universiteit | Radboud Reflects en Liaisonbureau van het Europees Parlement in Nederland

Macht, moed en Machiavelli

Iemand die met manipulatie, bedrog en slinkse plannen de eigen machtspositie verstrekt, noemen we 'Machiavelliaans'. Maar

hoe terecht is het dat we het gedachten-goed van de filosoof Machiavelli vooral hiermee associëren? De Vlaamse filosoof Tinneke Beeckman laat een andere kant van Machiavelli zien.

Dinsdag 25 oktober | 20.00 - 21.30 uur | Theaterzaal C, Radboud Universiteit

Midterm verkiezingen in de VS

Actualiteitscollege door politicoloog Chris Nijhuis.

Woensdag 9 november | 12.30 - 13.15 uur | Radboud Universiteit | Radboud Reflects en Vox

De geopolitiek van de energietransitie

Een programma met milieuwetenschapper Heleen de Coninck en Europarlementariër Mohammed Chamin.

Donderdag 10 november | 20.00 - 21.30 uur | Radboud Reflects en Liaisonbureau van het Europees Parlement in Nederland

Jozef en zijn broers

Een programma met theoloog Alain Verheij en econoom Eefje de Gelder.

Maandag 14 november | 20.00 - 21.30 uur | LUX, Nijmegen

De filosofie van voetbal

Lezing en gesprek met filosoof René ten Bos.

Maandag 21 november | 20.00 - 21.30 uur | LUX, Nijmegen

Wat doet gamen met ons?

Wat doet gamen met ons welzijn, ons brein en ons sociaal leven? Raakt je brein door te gamen steeds beter aangepast aan een specifiek soort activiteit, of traint het juist gebieden in de hersenen die we in ons dagelijks leven voor van alles en nog wat gebruiken? Isoleert het ons, of verbindt het juist? En als gamen onze hersenen en sociale connecties inderdaad verandert, moeten we ons daar dan zorgen om maken? Kom en luister naar psycholoog Yvonne van den Berg en neurowetenschapper Eelke Spaak en ontdek wat gamen doet met onze hersenen en onze sociale levens.

Donderdag 24 november | 20.00 - 21.30 uur | Theaterzaal C, Radboud Universiteit | Radboud Reflects en Donders Institute

Slavernijverleden. Onze moderne erfzonde?

Lezing en gesprek met cultuurhistoricus Coen van Galen en theoloog Janneke Stegeman. Steeds meer overheidsinstanties en organisaties nemen verantwoordelijkheid voor de rol die hun voorgangers hebben gespeeld in bijvoorbeeld het slavernijverleden. Ook in de Bijbel speelt erfelijke schuld en verantwoordelijkheid een grote rol, in de vorm van de erfzonde. Kom en luister naar historicus Coen van Galen en theoloog Janneke Stegeman en leer of het concept van de erfzonde ons kan helpen om met het slavernijverleden om te gaan.

Maandag 28 november | 20.00 - 21.30 uur | LUX, Nijmegen | Radboud Reflects en Radboud Diversity, Equity and Inclusion Office

Europa: solidair of solitair?

De oorlog in Oekraïne, corona, toenemende vluchtelingenstromen, uittrekkende lidstaten en inperking van democratie. Het is een gevaarlijke cocktail die de stabiliteit in Europa kan ondergraven. Staan we aan de vooravond van het einde van de Europese Unie? Of bieden deze crises kansen om richting een sterker en socialer Europa te bewegen? Kom en luister naar voormalig president van de Europese Raad Herman Van Rompuy over de betekenis en het belang van solidariteit in Europa.

Dinsdag 6 december | 20.00 - 21.30 uur | De Lindenberg, Nijmegen | Radboud Reflects, Faculteit der Managementwetenschappen en Faculteit der Rechtsgeleerdheid

De kracht zit in ons netwerk

Op career central geef je makkelijk aan of je graag met iemand een kopje koffie gaat drinken, een mentorschap ziet zitten of dat je graag je netwerk deelt.

Zo kom je in contact met nieuw talent en je helpt (oud-)studenten een stap vooruit. Werk je mee?

Career Central. Get on board.

www.ru.nl/careercentral

**Radboud
Fonds**

Het **Radboud Fonds** is een gezamenlijk initiatief van de Radboud Universiteit en het Radboudumc.

Meer weten? Kijk voor meer informatie over het Radboud Fonds op www.radboudfonds.nl of mail ons op fondsenwerving@ru.nl.

Doneren?

Bijdragen aan een van onze projecten? Doneer op IBAN: NL84 ABNA 0248 690 655. Of neem contact met ons op voor een schenking op maat.

Informatiebijeenkomst op 3 november **Nalaten aan de wetenschap**

Tijdens onze informatiebijeenkomst bieden we inspirerende verhalen en kom je te weten hoe jij zelf kunt nalaten aan de wetenschap. Notaris Erik van den Munckhof (Hekkelman notarissen en advocaten) legt uit hoe het erfrecht in Nederland werkt en wat het nut van een testament is. Ook geeft hij tips voor het opstellen van een testament en informatie over erfbelasting en schenkingen. Er is ruime gelegenheid om vragen te stellen.

Donderdag 3 november | 13.00 uur | Huize Heyendaal, campus Radboud Universiteit | Aanmelden: fondsenwerving@ru.nl.

Evenement op 5 oktober:

Jouw donatie maakt het verschil

Draag jij de projecten of onderzoeken binnen de Radboud Universiteit en het Radboudumc een warm hart toe? Laat je inspireren door de wetenschap tijdens ons evenement! Verschillende onderzoekers laten zien wat ze dankzij donaties hebben gerealiseerd, ze blikken vooruit en we presenteren een aantal nieuwe projecten. Hoor bijvoorbeeld van Bas Bloem over de parkinsonpandemie en zijn bijdrage aan een oplossing, ontdek de studentinitiatieven die het welzijn van onze studenten verbeteren en leer alles over het woordenboek zonder woorden van Onno Crasborn.

Woensdagavond 5 oktober | Vanaf 19.00 uur | Radboud Experience Center van het Radboudumc | Aanmelden: info@radboudfonds.nl.

Een fonds op naam, hoe werkt dat?

Een fonds op naam is één van de vele mogelijkheden om te doneren aan de wetenschap. Kino Jansonius koos ervoor om een fonds op naam op te richten. Met haar nalatenschap doen we onderzoek naar een onderwerp dat haar aan het hart gaat: taalontwikkeling bij baby's en kinderen. De eerste duizend dagen zijn ontzettend belangrijk voor de taalontwikkeling van een kind. In die eerste drie jaar ontstaat de basis van onze communicatie. Achterstanden komen helaas pas later aan het licht. Met haar fonds op naam wil Jansonius helpen om taalstoornissen eerder te kunnen ontdekken.

**RADBOUD
RECHARGE**

R

Alles weten over Radboud-onderzoek?

Ontvang elke week
een kennisboost.

40+
artikelen
per maand

30+
interesse-
gebieden

2.700+
wetenschappers

Maak een gratis account aan
op radboudrecharge.nl.

**RADBOUD
ACADEMY**

Hoe blijf jij je ontwikkelen?

Bij Raboud Academy vind je bij-
en nascholing voor je professionele
en persoonlijke ontwikkeling.

Keep learning > ru.nl/radboudacademy

B-day

De komende decennia dreigen we een kwart van onze huidige insectenpopulatie te verliezen. Terwijl we eerder al driekwart zijn kwijtgeraakt. Wat betekent dat voor het voortbestaan van de mensheid? Onze wetenschappers en (oud-)studenten verkennen en verleggen grenzen: ze bedenken oplossingen voor wat onomkeerbaar lijkt. Alleen samen veranderen we de wereld, draag bij aan de wetenschap.

**Doneer aan het
Radboud Fonds**

Je bent nodig. Radboud Universiteit

